

***REZULTATI ISTRAŽIVANJA O ZADOVOLJSTVU
STUDENATA STUDIJSKIM PROGRAMIMA I
SPREMNOSTI ZA TRŽIŠTE RADA***

Lipanj, 2015. godine

Autori:

prof. dr. sc. Željko Mrnjavac, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu

prof. dr. sc. Snježana Pivac, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu

Suradnici na projektu:

Igor Drvodelić, Agencija za znanost i visoko obrazovanje

mr. sc. Sandra Bezjak, Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Petra Košutić, Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Davor Došlinec, Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Lektura:

Emita Blagdan, Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Katarina Šimić Jagunić, Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Sadržaj

PREDGOVOR	3
UVOD	5
REZULTATI	8
KRETANJE KROZ STUDIJ	8
KARAKTERISTIKE STUDIJA	12
TRANZICIJA NA TRŽIŠTE RADA NAKON PREKIDA ILI ZAVRŠETKA STUDIJA	24
USMJERENOST I SPREMNOST ZA TRŽIŠTE RADA	26
KOMPETENCIJE ZAPOSLENIH I ZAHTJEVI POSLOVA	29
PROCJENA KVALITETE STUDIJA – KOLIKO RAZVIJA KOMPETENCIJE	37
KVALITETA INFORMIRANOSTI PRIJE UPISA	46
OČEKIVANJA OD POSLA	51
DEMOGRAFSKI PODACI ISPITANIKA	54
ZAKLJUČAK	54
KRETANJE KROZ STUDIJ	54
KARAKTERISTIKE STUDIJA	55
TRANZICIJA NA TRŽIŠTE RADA NAKON PREKIDA ILI ZAVRŠETKA STUDIJA	56
USMJERENOST I SPREMNOST ZA TRŽIŠTE RADA	56
KOMPETENCIJE ZAPOSLENIH I ZAHTJEVI POSLOVA	57
PROCJENA KVALITETE STUDIJA – KOLIKO RAZVIJA KOMPETENCIJE	57
KVALITETA INFORMIRANOSTI PRIJE UPISA	58
OČEKIVANJA OD POSLA	58

PREDGOVOR

Kroz postupke vrednovanja visokih učilišta koje Agencija za znanost i visoko obrazovanje provodi već petu godinu, uočili smo potrebu za obuhvatnim i sustavnim praćenjem studenata, njihovih stavova i mišljenja o studijskim programima, znanjima i vještinama koje na taj način stječu te mogućnostima zapošljavanja. S obzirom na to da su u središtu visokog obrazovanja upravo studenti, informacije dobivene od njih najbolji su pokazatelj stanja stvari. One su i vrijedan izvor podataka, kako visokim učilištima za unapređenje kvalitete studijskih programa i Agenciji za unapređenje vlastitih postupaka, tako i ostalim nadležnim institucijama za kreiranje obrazovnih politika, ali i važna informacija budućim studentima pri odabiru studijskih programa. Stoga je Agencija odlučila istražiti koliko su studenti u Hrvatskoj zadovoljni studijskim programima i kakve su im mogućnosti zapošljavanja.

Pred vama su rezultati **prvog pilot istraživanja provedenog na nacionalnoj razini** koje će služiti kao smjernica za unapređenje kvalitete i bolje povezivanje sektora visokog obrazovanja s tržištem rada. Na ovaj smo način željeli testirati metodologiju i kapacitete Agencije za slična istraživanja koja planiramo kontinuirano provoditi. Naime, većina zemalja Europske unije redovito provodi praćenje studenata i diplomanata i na razini samih visokih učilišta i na nacionalnoj razini. Pri tome velik dio zemalja ima centraliziran pristup prikupljanja i obrade podataka, uz koji se koriste i anketni upitnici koji su u većini zemalja standardizirani, no postoji mogućnost da visoka učilišta dodaju i svoja pitanja. U tom je pogledu Hrvatska do sada bila jedna od rijetkih zemalja Europske unije u kojoj ne postoji sustav praćenja studenata i diplomanata na nacionalnoj razini, ali, kako su pokazali dosadašnji rezultati reakreditacije, niti na razini samih visokih učilišta.

Anketu je tijekom svibnja 2014. godine provela Agencija među studentima koji su upisali studij 2010. godine kada je uveden centralni sustav prijave na preddiplomske, stručne ili integrirane studijske programe visokih učilišta u Hrvatskoj. Prikupljene podatke analizirali su prof. dr. sc. Željko Mrnjavac i prof. dr. sc. Snježana Pivac s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Splitu te ih objedinili u ovoj studiji.

Ovom se anketom, među ostalim, prvi puta istražuju razlozi kašnjenja kroz studij i završetka studija, razlozi odustajanja te što se događa s onima koji su odustali. Nadalje, dobili smo odgovore na mnoga važna pitanja o karakteristikama studija – koja je prosječna ocjena studija, kvaliteta usluge, kakvi su načini podučavanja i sl. Isto tako, zanimalo nas je koliko studijski programi pripremaju studente za nastavak studija, kakva je mobilnost, koliko studenti prepisuju itd. Jedna od važnih grupa pitanja koje smo postavili studentima vezana je za tranziciju na tržište rada nakon prekida ili završetka studija. Zanimalo nas je smatraju li studenti da su po završetku studija spremni za tržište rada, kakvi su zahtjevi poslova, kako ocjenjuju svoje kompetencije, a kako procjenjuju kvalitetu samog studija. Tražili smo i odgovor na pitanje na koje su se načine studenti informirali prije upisa na studij i u kojoj mjeri im je to koristilo. Rezultati ovog prvog pilot istraživanja odnose se načelno na sve studijske programe, a u daljnjoj

provedbi ove nove aktivnosti naše je nastojanje prikupljati relevantne podatke za svaki pojedini studijski program koji je akreditiran u Hrvatskoj.

Zahvaljujemo svima koji su bili uključeni u ovaj projekt – autorima, suradnicima, a posebno ispitanicima koji su izdvojili svoje vrijeme i omogućili nam da dođemo do informacija korisnih za unapređenje postupaka vrednovanja visokih učilišta. Vjerujemo da će ova studija biti polazište i drugim pojedincima i institucijama za daljnje analize, kao i poticaj za buduća istraživanja u ovom području.

Prof. dr. sc. Jasmina Havranek

Ravnateljica Agencije za znanost i visoko
obrazovanje

UVOD

Agencija za znanost i visoko obrazovanje je u razdoblju od 30. travnja do 29. svibnja 2014. godine prvi puta na nacionalnoj razini provela anketu o zadovoljstvu studenata studijskim programima i mogućnošću zapošljavanja. Anketa se provodila među studentima koji su upisali preddiplomski sveučilišni, preddiplomski stručni ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij u Republici Hrvatskoj 2010. godine. Cilj je bio prikupiti podatke o upisanom studiju i izvannastavnim aktivnostima, prijelazu sa studija na tržište rada, iskustvu ili očekivanjima u vezi s tržištem rada i stečenim kompetencijama. Rezultati ankete služit će kao smjernice za unapređenje kvalitete visokog obrazovanja i njegovo bolje povezivanje s tržištem rada.

Kako se radi o prvom takvom projektu na nacionalnoj razini, motivi za pokretanje ankete bili su višestruki:

- Bilo je potrebno kroz pilot istraživanje testirati podobnost metodologije, razradu upitnika, spremnost studenata na sudjelovanje i spremnost resursa Agencije za provođenje analize koja bi mogla prerasti u kontinuirano praćenje.
- Izdizanje vrednovanja i analize na nacionalnu razinu omogućilo bi objektivniji instrument, nego što bi to bio neusklađeni model da svaka institucija po nahođenju oblikuje vlastite upitnike.
- Ispitivanje zadovoljstva korisnika pojedinim aspektima usluge visokih učilišta, ispitivanje samoprocjene ispitanika te ispitivanje razloga njihova ponašanja, njihovih očekivanja i budućih namjera moguće je isključivo anketnim istraživanjem ciljane populacije. Po prvi puta se ispituju razlozi kašnjenja kroz studij i u završetku studija, razlozi odustajanja i što se s onima koji su odustali događa.

Iskorištena je mogućnost pristupa cijeloj generaciji koja se upisala u prvom ciklusu putem centralne prijave na studijske programe koja je bila u cijelosti informatizirana. To je omogućilo ne samo pristup svim studentima nezavisno o dobroj volji njihovih visokoškolskih ustanova, nego i mogućnost povezivanja anketnih odgovora s drugim relevantnim podacima koje nije trebalo ponovno ispitivati jer su već sadržani u bazi, kao što su spol, prethodno školovanje, uspjeh na maturi, vrsta i polje studija i sl.

Za većinu pitanja u upitniku iskorištena su iskustva drugih međunarodnih istraživanja, kao što su REFLEX, HEGESCO i Eurostudent, kako bi pri nekoj detaljnijoj analizi odgovori i rezultati bili usporedivi.

Svjesno se ušlo u pilot projekt s preobimnim upitnikom da bi se testirao, a prema iskustvu za buduća praćenja trebalo bi ga rastaviti na manje tematske cjeline koje bi omogućile brže ispunjavanje i veći odaziv ispitanika.

Dana 30. travnja 2014. godine anketa je poslana na e-mail adrese 21 789 osoba. Do 13. svibnja na anketu je odgovorilo 1194 osobe. Troje djelatnika Agencije je 12. svibnja počelo kontaktirati osobe koje nisu imale upisanu e-mail adresu, koje nisu imale ispravnu e-mail adresu i one koje su zaprimile anketu, ali je nisu ispunile. Telefonsko anketiranje je trajalo do 27. svibnja, a nakon

toga je na anketu odgovorilo još 1023 osobe. Sveukupno je na anketu odgovorilo 2217 osoba (10,2 %), a 2017 osoba (9,23 %) je odgovorilo nepotpuno. Anketa se provodila do 29. svibnja 2014. godine.

Od 611 kontaktiranih osoba:

- nije bilo moguće uspostaviti kontakt sa 321 osobom
- pozivnicu za anketu nije primilo 279 osoba od kojih je:
  - 9 osoba pronašlo pozivnicu u datoteci neželjene pošte
  - 5 osoba nije posjetilo svoju elektroničku poštu
  - 265 osoba nije imalo ispravnu adresu e-pošte
- jedna osoba nije imala namjeru ispuniti anketu
- za 4 osobe je ustanovljeno da su im pridruženi netočni studijski programi¹
- za 2 osobe ustanovljen je netočan broj telefona (osoba nije vlasnik tog broja telefona)
- za 4 osobe je ustanovljeno da su primile pozivnicu za anketu, no nisu je počele ispunjavati.

Povratne informacije dobivene putem telefonskih razgovora ili e-pošte na anketu bile su uglavnom vezane za njenu duljinu te nerazumljivost pitanja. Najčešće pitanje za koje su osobe izrazile nerazumijevanje je bilo pitanje broj 1² nakon kojeg su na početku odustali s rješavanjem ankete. Tvrdili su kako nisu znali točno koji odgovor se odnosi na koju kategoriju studija (preddiplomski, diplomski ili integrirani te, također, sveučilišni ili stručni), odnosno zbog nepažljivog čitanja nisu shvatili da se pitanje odnosi na studijski program koji su upisali 2010. godine. Smatrali su da se pitanje odnosi na studijski program koji trenutno studiraju, a upisali su ga kasnije.

Dvije trećine onih koji su u cijelosti popunili upitnik je ponudilo svoju e-mail adresu za ponovno istraživanje u budućnosti, a četiri petine je zainteresirano da im se dostave rezultati istraživanja.

---

¹ Prve godine upisa na visoka učilišta putem NISpVU-a kandidati su dobivali ponude za upis na studijske programe koji su im bili najviši prioriteta i nalazili su se unutar upisne kvote. Ako kandidat nije ostvario pravo upisa na studijski program s vrha liste svojih prioriteta, a to je pravo ostvario na nekom drugom studijskom programu preporučalo mu se potvrditi namjeru upisa za taj studijski program. Ako se za njega kasnije oslobodilo mjesto na studijskom programu s vrha liste prioriteta, kandidat je mogao svojim TAN brojem potvrditi namjeru upisa na taj studijski program, čime se postojeća namjera upisa automatski izbrisala. Iz navedenog razloga je za upisnu godinu 2010. specifično da postoje osobe koje su u jednom upisnom roku dobile više upisnih brojeva, a zbog specifičnih razloga vezanih uz implementaciju sustava ne možemo sa sigurnošću utvrditi koju su ponudu zadnju prihvatili, odnosno na koji su se studijski program upisali te im se poziv na sudjelovanje u anketi odnosi na prvi studijski program za koji su potvrdili namjeru upisa unosom TAN broja.

² Godine 2010. na razredbenom postupku stekli ste pravo upisa na studij. Koji je Vaš trenutni status?

1. Završio/-la sam preddiplomski studij.
2. Još uvijek studiram i pri tome redovito izvršavam studentske obveze.
3. Studiram, ali kasnim sa studijskim obvezama.
4. Nisam nikad počeo/-la studirati taj studij.
5. Odustao/-la sam nakon nekog vremena.

Prilikom uparivanja upitnika s identifikatorima u bazi ostalih podataka izgubljen je mali broj popunjenih upitnika koje nije bilo moguće povezati tako da ispitanici koji su dovršili popunjavanje upitnika i čiji su podaci ušli u detaljniju analizu predstavljaju 9,8 % od čitavog skupa. Struktura uzorka odgovara karakteristikama cijelog skupa po spolu, po vrstama i poljima studija i po vrstama srednje škole. U uzorku ima nešto više „odlikaša“ (u srednjoj školi i na maturi), ali može se zaključiti da je uzorak reprezentativan i mogu se testirati hipoteze uz Confidence level 95 % i signifikantnost 5 %. (prilog 1.).

U ovom prvom izvješću predstavljaju se osnovni rezultati deskriptivne statistike. Prikupljeni podaci omogućavaju buduće detaljnije analize raščlanjivanjem prema područjima i poljima studija, a za neka pitanja i prema većim visokim učilištima (unutar brojnijih polja, kao što je ekonomija). Grupa pitanja koja detaljnije obrađuju rezultate na tržištu rada, uključivo i plaće koje ispitanici ostvaruju, zahtjeva kompleksnije filtriranje i kombiniranje podataka i njihovo tumačenje uvažavajući čitav niz međuzavisnih varijabli te nije pogodno za ovakvo generalno izvješće, nego je ostavljeno za buduće posebne analize.

REZULTATI

KRETANJE KROZ STUDIJ

Glavno pitanje ankete trebalo bi dati odgovor na status studenta u kretanju kroz studij na koji je stekao pravo upisa.

Broj odgovora A2 ne bi smio biti veći od broja studenata integriranih studija i pokazuje da je dijelom došlo do nesporazuma u značenju pojma redovito izvršavam obveze (student je mogao komentirati svoj sadašnji status studenta na diplomskom studiju kao redoviti nastavak studiranja ili je mogao kašnjenje unutar apsolvantske godine u kojoj se ne gube studentska prava podrazumijevati kao redovito izvršavanje obveza, ali moguće je i da izvanredni studenti imaju propisanu dinamiku trogodišnjeg studija s manjim brojem ECTS bodova u jednoj godini pa im se studij zato službeno produžava). Zato odgovor A2, a onda u skladu s time A3 nije relevantan za vrednovanje proporcija uspješnosti studiranja. Za odgovor A1 time, također, postaje sumnjivo obuhvaća li sve koji su završili studij, **međutim, A4 i A5 ostaju relevantni.**

Godine 2010. na razredbenom postupku stekli ste pravo na upis studija.
Koji je Vaš trenutni status?

Odgovor	Broj	Postotak
Završio/-la sam preddiplomski studij. (A1)	461	20,79 %
Još uvijek studiram i pri tome redovito izvršavam studentske obaveze. (A2)	987	44,52 %
Studiram, ali kasnim sa studijskim obvezama. (A3)	564	25,44 %
Nisam nikad počeo/-la studirati taj studij. (A4)	52	2,35 %
Odustao/-la sam nakon nekog vremena. (A5)	153	6,90 %

(A4) Svake godine mali postotak onih koji su stekli pravo na upis to pravo ne iskoristi. Među ispitanicima 2,35 % nije niti započelo odobreni studij. Trećina od njih tvrdi da je glavni razlog što su morali tražiti posao ili raditi, a još 10 % da su razlog visoki troškovi studiranja. Oba ova razloga možemo smatrati financijskim ograničenjem koje bi trebalo razriješiti sustavom stipendiranja ili studentskog kreditiranja.

Četvrtina neupisanih studenata je prvi upis iskoristila kao rezervnu poziciju jer je 13,5 % odmah upisalo studij u inozemstvu, a 11,5 % drugi studij u Hrvatskoj koji su stvarno željeli. Broj ispitanika koji su otišli u inozemstvo je mali za pravu analizu razloga, ali ipak najviše njih je istaklo „zbog boljih uvjeta studiranja“.

(A5) Postotak studenata koji su odustali od studija je samo 6,90 % od ukupnog broja ispitanika, ali treba uzeti u obzir da su ispitani u četvrtoj godini studiranja te da se među onima koji još uvijek ispunjavaju formalne uvjete za produžavanje studentskog statusa ponavljanjem godina krije dio koji će izgubiti status studenta krajem akademske godine i time još odustati od studija. Također je upitno kako ispitanici vrednuju svoj status ukoliko se zbog gubitka statusa na studiju prebacuju na istovrsni izvanredni studij unutar fakulteta ili neki drugi oblik zaobilaženja formalnih ograničenja trajanja studija. Ono što ostaje doista relevantno jesu odgovori o razlozima za odustajanje od studija u ranom razdoblju koji se daju u grupi odgovora W.

Kako odgovor A1 pokazuje tko je diplomirao do trenutka anketiranja koje je tijekom akademske godine, nije bitan sam po sebi, ali omogućuje prelazak na drugo pitanje na kojem se definira tko je završio preddiplomski studij do kraja treće akademske godine, dakle u roku, odnosno na vrijeme za nastavak studija. Zato za razumijevanje karakteristika i uzroka specifičnosti kretanja pojedinih grupa ispitanika kroz studij u stvari nije analiza pitanja P0, nego tek izvedenica grupa pitanja na koja se pomoću njega raspoređuju ispitanici.

Od ukupnog broja ispitanika koji ne kasne, 12 % studiraju izvanredno, dok se taj udio povećava kod onih koji kasne na 26 % (ili obrnuto izvanredni kasne u većem postotku od redovitih).

Kako se često optužuje da se kod izvanrednih studija radi samo o zaobilaženju upisnih uvjeta za manje uspješne studente, važno je provjeriti koji su razlozi za izvanredno studiranje.

Najveći broj izvanrednih studenata koji ne kasne stvarno radi ili ima druge obveze zbog kojih treba studirati pod posebnim uvjetima, a svega 30 % od te grupe studenata je u tome statusu zato što nije ispunilo uvjete za redoviti studij. Međutim, taj se odnos bitno mijenja kod izvanrednih studenata koji kasne kod kojih se smanjuje udio onih koji stvarno rade na 28 %, a raste na 34 % udio onih koji nisu uspjeli upisati redovno.

Odgovor o datumu diplomiranja na preddiplomskom studiju omogućuje razdvajanje onih koji su diplomirali do konca rujna, što znači da su trogodišnji studij doista i završili u predviđenom roku i što im omogućuje normalan nastavak studiranja u narednoj akademskoj godini. Međutim, još zanimljivije je što omogućuje da se onima koji su diplomirali tijekom naredne akademske godine postavi pitanje o razlozima za kašnjenje. Svega 21 % je dalo odgovor da su kasnili s ispitima, dok je više od polovine kasnilo samo s diplomskim radom. Zabrinjavajući je podatak da čak četvrtina ispitanika odgovara da su u stvari odugovlačili jer im je odgovaralo zadržati studentski status (ne smije se zaboraviti porezne olakšice roditeljima, mogućnost rada preko student servisa i sl.).

Velik udio onih koji kasne samo sa završnim radom indikator je da bi možda trebalo razmisliti postoji li mogućnost upisa na diplomsku razinu studija uz naknadno ispunjavanje te obveze (ukoliko se želi nastaviti s dosadašnjim pristupom da svi imaju pravo nastavljati, a ne samo najbolji) da se nepotrebno ne gubi cijela studijska godina samo zbog završetka rada. Neka visoka učilišta i imaju takvu politiku, iako je u ovom trenutku protivna propisima.

Nisam diplomirao do listopada jer:	Preddipl	Stručni	Ukupno
mi je odgovaralo duže imati status studenta (A1)	21 %	27 %	25 %
sam kasnio/-la s ispitima (A2)	26 %	19 %	21 %
sam kasnio/-la samo s diplomskim radom. (A3)	53 %	54 %	54 %

Među onima koji su završili preddiplomski studij, 60 % ispitanika je upisalo diplomski studij, pri čemu je udio onih koji su se odlučili za nastavak u inozemstvu ispod 5 %. Od onih koji nastavljaju u Hrvatskoj, samo 13 % mijenja visoko učilište, dok 87 % nastavlja na istom. To je pokazatelj izuzetno male mobilnosti među visokim učilištima te dvostupanjski „bolonjski“ sustav u stvari uvelike funkcionira kao integrirani studij.

Samo 10 % se odlučilo za izvanredni studij i to stvarno zbog obveza jer među izvanrednima udio onih koji nisu uspjeli upisati redovito je svega 8 %. Gotovo svi nastavljaju sa studijem koji je srodan prethodnom, dok svega 4 % koristi priliku da na diplomskom promjeni osnovni smjer studiranja (to je, osim sa željama, naravno pod utjecajem upisnih uvjeta pojedinih studija).

Broj ispitanika koji su nastavili studij u inozemstvu je samo 11 pa je teško donositi zaključke o razlozima, iako je najbrojniji odgovor zbog boljih prilika nakon stranog studija ili jednostavno zbog promjene.

Među studentima koji su diplomirali, a nisu upisali diplomski studij, najčešći odgovor – čak 26 %, je da nisu imali sredstava za nastavak studija. Svega 7 % je smatralo da je korisnije odmah započeti karijeru umjesto studiranja, a 8 % je smatralo da je nastavak studiranja prevelik napor za premalu korist.

Najmanji je udio onih koji nisu nastavili jer se nisu uspjeli upisati, što ne iznenađuje s obzirom da manje uspješni studenti završavaju trogodišnji studij nakon više od četiri godine i nisu bili obuhvaćeni pitanjem. Velika većina onih koji nisu odmah nastavili studij to namjerava naknadno ili što prije. Čak 87 % onih koji su izjavili da nisu nastavili zbog nedostatka sredstava namjeravaju nastaviti u budućnosti. To može biti pokazatelj da treba osmisliti sustav stipendiranja ili kreditiranja jer sustav oslobođanja od školarina nije dovoljan.

Nisam upisao diplomski studij:	
Odgovor:	Postotak
jer se nisam stigao/-la upisati u roku, ali nastaviti ću što prije (A1)	9,04 %
jer se nisam uspio/uspjela upisati (A2)	2,26 %
jer nisam imao/-la sredstva za upis (A3)	25,99 %
zbog obiteljskih obveza ili osobnih razloga (A4)	7,91 %
jer sam odabrao/-la praksu u struci pa ću naknadno nastaviti studij (A5)	16,95 %
jer mi je bilo važnije početi karijeru bez daljnjeg studiranja (A6)	6,78 %
jer mislim da bi to bio prevelik napor za premalu korist. (A7)	7,91 %
Ostalo	23,16 %

Među studentima koji kasne sa studentskim obvezama najčešći je udio – čak 40 %, odgovora da je to zato što su im neki predmeti bili preteški. Zabrinjavajuće je da čak 7 % tih studenata koji kasne kažu da je to zato što su pogrešno odabrali studij. Taj je razlog nešto naglašeniji kod stručnih, nego kod sveučilišnih studenata.

Na drugom mjestu je razlog nedostatka vremena zbog toga što studiraju uz rad, što je navelo 14 % studenata. Posebno je zanimljivo da je taj udio gotovo identičan kod izvanrednih i redovitih studenata.

Iako su samo 2 ispitanika (0,35 %) od ukupnog broja odgovorila da kasne zbog toga što su bili na studentskoj razmjeni ili 3 ispitanika (0,53 %) na studentskoj praksi, uopće da je do te pojave došlo je zabrinjavajuće i ukazuje da je potrebno poduzeti aktivnosti na sustavnom poticanju integriranja takvih aktivnosti u sve studije na način koji osigurava takvim studentima redoviti tijek studija.

Dok je među onima koji su diplomirali jasna većinska orijentacija da odmah ili uskoro nastave sa studijem, kod onih koji kasne čak polovina namjerava tražiti posao i još 7 % pokrenuti neki vlastiti posao, dok samo 28 % namjerava nastaviti studij. Zanimljivo je da među onima koji žele nastaviti studij više od polovice namjerava promijeniti ustanovu studiranja, odnosno 18 % od onih koji namjeravaju nastaviti želi studirati nešto nesrodno dosadašnjem. Nema bitnih razlika u odgovorima prema vrstama studija, jedino što je očekivano jest nešto veći udio onih koji će nastaviti s poslom koji su već radili tijekom studija.

Nisam uspio ispuniti svoje studentske obveze u roku:	Integrir	Preddipl	Stručni	Izvanr	Redov
jer su mi neki predmeti bili preteški (A1)	62,5 %	44,4 %	40,6 %	47,1 %	46,4 %
jer sam pogrešno odabrao/-la studij (ne zanima me) (A2)	8,8 %	6,8 %	12,3 %	9,1 %	8,1 %
zbog loših materijalnih uvjeta (A3)	1,3 %	6,1 %	3,8 %	5,8 %	4,4 %
zbog zdravstvenih teškoća (A4)	8,8 %	10,5 %	5,7 %	5,8 %	10,3 %
zbog obiteljskih razloga i obveza (briga o djeci, starijima i sl.) (A5)	6,3 %	8,8 %	12,3 %	10,7 %	8,6 %
jer studiram uz rad i nemam dovoljno vremena (A6)	3,8 %	18,6 %	18,9 %	17,4 %	15,8 %
jer mi sportske obveze ili druge osobne aktivnosti otežavaju studiranje (A7)	8,8 %	3,4 %	5,7 %	3,3 %	5,3 %
jer sam bio na studentskoj razmjeni (A8)	0,0 %	0,3 %	0,9 %	0,8 %	0,3 %
jer sam bio na studentskoj praksi. (A9)	0,0 %	1,0 %	0,0 %	0,0 %	0,8 %

Među onima koji su odustali od studija broj onih koji su shvatili da su upisali pogrešan studij najveći je i iznosi gotovo 35 %. Da im je studij bio pretežak priznaje 21 %, a 10 % odustaje zbog loših materijalnih uvjeta. U skladu s tim razlozima je i relativno mali broj ECTS bodova koji su ostvarili oni koji odustaju od studija. Nema bitnih razlika u odgovorima među ispitanicima sa stručnih i sveučilišnih studija.

Ipak, čak 48 % onih koji su odustali namjeravaju studirati, a samo četvrtina namjerava tražiti posao. Razlika je, međutim, značajna među onima koji su odustali od sveučilišnog studija većina se odlučila nastaviti sa studiranjem, dok se kod onih koji su odustali od stručnih studija većina posvećuje traženju posla ili već pronađenom poslu.

Odgovori onih koji su odustali od studija, ali i onih koji kasne sa studijskim obvezama pokazuju da je nedovoljna informiranost u trenutku izbora studija. Tek na studiju shvaćaju da su upisali studij koji ih u stvari ne zanima ili je teži nego su očekivali.

Odustao/-la sam od studija (odabrati glavni razlog):	
Odgovor:	Postotak
jer su mi neki predmeti bili preteški pa nisam ispunio/-la uvjete za nastavak studija (A1)	20,92 %
jer sam pogrešno odabrao/-la studij (shvatio/-la sam da me to ne zanima) (A2)	34,64 %
jer sam zaključio/-la sam da mi je dosta studiranja i učenja (A3)	1,96 %
zbog loših materijalnih uvjeta (A4)	9,80 %
zbog zdravstvenih teškoća (A5)	3,92 %

jer sam studirao/-la sam uz rad pa nisam imao/-la vremena za studiranje (A6)	7,84 %
jer se pojavila prilika za posao bez studija (A7)	1,96 %
zbog obiteljskih obveza (A8)	2,61 %
jer su mi sportske ili druge osobne aktivnosti bile prioritet (A9)	3,27 %
Ostalo	13,07 %

KARAKTERISTIKE STUDIJA

Među ispitanicima ocjene uspješnosti na studiju su distribuirane prema očekivanjima. Na integriranim sveučilišnim i preddiplomskim sveučilišnim studijima najbrojnija je ocjena vrlo dobar, dok je na preddiplomskom stručnom najbrojnija dobar. Isto tako, studenti koji su završili gimnazije imaju viši prosjek od onih koji su završili strukovnu školu, a uspjeh na maturi dobar je prediktor razlike u ocjenama na studiju.

Prosječna ocjena na studiju:	Integrir	Preddipl	Stručni	Gimn	Struk	Prosječna ocjena mature			
						2	3	4	5
2	4,3 %	3,0 %	5,9 %	2,3 %	5,0 %	12,0 %	5,0 %	3,7 %	1,8 %
3	39,3 %	42,3 %	56,4 %	38,4 %	49,5 %	62,0 %	57,1 %	42,4 %	31,0 %
4	43,9 %	43,4 %	33,0 %	47,5 %	36,8 %	18,0 %	34,1 %	44,0 %	47,7 %
5	12,6 %	11,2 %	4,7 %	11,8 %	8,7 %	8,0 %	3,9 %	9,9 %	19,5 %

Prava namjera ovog razvrstavanja ispitanika je bila da se može usporediti kako studenti različitih grupa vrednuju vlastiti studij. Može se pretpostaviti da bi uspješniji studenti vjerojatno mogli ocijeniti i studij relativno lakšim i mogli bi biti zadovoljniji raznim aspektima studiranja i ispitivanja.

Pri tome, osim prosječne ocjene na studiju, zanimljivo je usporediti i njihovu procjenu kakvi su u odnosu na ostale sa studija čime bi se trebalo neutralizirati utjecaj različitih kriterija, ako su bitne razlike u prosječnim ocjenama na različitim studijima. Ispitanicima je postavljeno pitanje samoprocjene da se po uspješnosti usporede s ostalim studentima na njihovom studiju i preko 80 % je ocijenilo da su isti ili malo bolji od ostalih. Pri tome, nema značajnih razlika između različitih grupa studenata, čak niti među onima koji su imali bitno različite ocjene na maturi. Očito pri odabiru studija i rangiranju na upisnim listama dolazi do distribucije međusobno sličnih studenata na pojedine studije.

U usporedbi s ostalim studentima na tom studiju moja je prosječna ocjena:	
Odgovor	Postotak
1	0,48 %
2	3,15 %
3	44,68 %
4	37,43 %
5	11,78 %

Ocjenjujući vlastiti studij, studenti općenito smatraju stručne studije manje zahtjevnima od sveučilišnih, a stavom da je njihov studij zahtjevan posebno se ističu studenti sveučilišnih integriranih studija.

Sloboda kreiranja studija kroz izborne predmete je manje izražena na stručnim i pogotovo na sveučilišnim integriranim studijima u odnosu na preddiplomske sveučilišne studije.

U skladu s očekivanjima akademski ugled prema mišljenju studenata opada od sveučilišnih integriranih prema stručnim studijima, ali suprotno nego što bi se moglo očekivati stručni studiji se uopće ne izdvajaju po odgovorima u kojoj mjeri daju opća znanja umjesto vezanih za određeni posao ili koliko pripremaju za praksu.

Iz navedenog može se prepoznati da binarni sustav obrazovanja nije zaživio na način da bi se radilo o jasnoj distinkciji između akademskog i stručnog obrazovanja, već su stručni studiji imitacija sveučilišnih s nižim akademskim ugledom i manjim zahtjevima. To se dodatno potvrđuje kroz pitanja o načinu izvođenja nastavnog procesa.

U kojoj se mjeri sljedeći opisi odnose na Vaš studij?

Program se općenito smatra zahtjevnim	Integrir	Preddipl	Stručni
1	1,8 %	3,0 %	3,7 %
2	3,4 %	10,3 %	14,1 %
3	23,3 %	34,4 %	42,6 %
4	21,2 %	33,2 %	29,5 %
5	50,3 %	19,1 %	10,0 %

Postojala je sloboda kreiranja vlastitog programa (sloboda kombiniranja brojnih izbornih predmeta)	Integrir	Preddipl	Stručni
1	38,0 %	22,3 %	31,1 %
2	31,9 %	29,3 %	29,5 %
3	18,1 %	23,5 %	23,2 %
4	7,7 %	17,5 %	10,2 %
5	4,3 %	7,5 %	5,9 %

Program je široko usmjeren (ne obrazuje samo za jedan specifičan posao, nego daje šire upotrebljiva znanja)	Integrir	Preddipl	Stručni
1	10,7 %	5,0 %	9,8 %
2	19,0 %	14,3 %	16,0 %
3	25,2 %	28,8 %	30,9 %
4	23,0 %	31,9 %	27,3 %
5	22,1 %	20,1 %	16,0 %

Studijski je program usmjeren na znanje primjenjivo u praksi	Integrir	Preddipl	Stručni
1	11,0 %	10,5 %	11,7 %
2	18,4 %	23,1 %	17,0 %
3	26,1 %	29,0 %	27,0 %
4	26,4 %	25,0 %	24,8 %
5	18,1 %	12,4 %	19,5 %

Program ima akademski ugled	Integrir	Preddipl	Stručni
1	4,3 %	5,4 %	10,7 %
2	6,1 %	13,0 %	19,7 %
3	19,0 %	27,0 %	37,5 %
4	26,1 %	30,8 %	23,0 %
5	44,5 %	23,8 %	9,2 %

Pitanje o načinima podučavanja

Predavanja ostaju najznačajniji način podučavanja i u tome nema nikakve razlike između sveučilišnih i stručnih studija. Niti jedna skupina studija ne ističe se po zastupljenosti rada u malim grupama, pri čemu je distribucija odgovora od 1 do 5 prilično uravnotežena. Sudjelovanje u istraživačkim projektima gotovo da nije uopće zastupljeno i pri tome su odgovori sa svih vrsta studija ujednačeni. Ujednačeni su i odgovori o zastupljenosti učenja kroz praktičan rad, pri čemu postoji samo mala prednost stručnog studija pri ocjeni 5 vrlo zastupljen, ali i tu se radi samo o 15 % ispitanika nasuprot 10 % na ostalim studijima. Problemsko učenje i/ili projekti i studije slučaja kod svih su vrsta studija relativno slabije zastupljeni bez uočljivih razlika među njima. Naglasak na činjenicama i praktičnim znanjima na svim je studijima manji od naglaska na teorijskim znanjima, pri čemu blaga prednost stručnih studija nije dovoljna da opravda njihov naziv.

Na svim studijima prevladava nastavnik kao glavni izvor informacija. Načini ispitivanja su slični uz ujednačenu zastupljenost pismenih ispita s višestrukim odgovorima, esejskih pitanja i usmenih ispita. Pri tome su pismena esejska pitanja nešto zastupljenija na preddiplomskim, a usmeni ispiti na integriranim studijima. Integrirani se studiji ističu i po potrebi pamćenja velike količine činjenica iz udžbenika.

U kojoj su mjeri sljedeći načini učenja, poučavanja i provjere znanja bili naglašeni tijekom Vašeg studija?

Predavanja (važnija od vježbi, seminara, prakse i sl.)	Integrir	Preddipl	Stručni
Odgovor	Broj (%)	Broj (%)	Broj (%)
1	16,0 %	5,3 %	9,4 %
2	19,0 %	16,5 %	16,0 %
3	30,7 %	31,4 %	35,7 %
4	22,4 %	28,1 %	24,6 %

5	12,0 %	18,6%	14,3%
Rad u malim grupama	Integrir	Preddipl	Stručni
Odgovor	Broj (%)	Broj (%)	Broj (%)
1	26,7 %	15,6 %	15,4 %
2	23,0 %	25,3 %	25,6 %
3	22,7 %	27,6 %	28,1 %
4	18,7 %	21,6 %	22,7 %
5	8,9 %	10,0 %	8,2 %

Sudjelovanje u istraživačkim projektima	Integrir	Preddipl	Stručni
Odgovor	Broj (%)	Broj (%)	Broj (%)
1	48,2 %	36,3 %	45,3 %
2	28,5 %	32,2 %	26,0 %
3	14,4 %	18,4 %	15,2 %
4	7,1 %	9,6 %	10,0 %
5	1,8 %	3,5 %	3,5 %

Učenje kroz praktični rad	Integrir	Preddipl	Stručni
Odgovor	Broj (%)	Broj (%)	Broj (%)
1	23,9 %	22,6 %	21,3 %
2	22,7 %	27,7 %	20,3 %
3	21,8 %	22,7 %	24,0 %
4	20,2 %	17,5 %	19,7 %
5	11,3 %	9,5 %	14,8 %

Naglasak na činjenicama i praktičnim znanjima	Integrir	Preddipl	Stručni
1	11,7 %	8,5 %	11,1 %
2	20,9 %	23,7 %	18,4 %
3	29,4 %	34,0 %	33,0 %
4	24,2 %	24,6 %	26,8 %
5	13,8 %	9,1 %	10,7 %

Naglasak na teoriji i teorijskim paradigama]	Integrir	Preddipl	Stručni
1	3,4 %	1,7 %	5,9 %
2	6,7 %	9,8 %	14,3 %
3	22,7 %	24,7 %	35,0 %
4	34,4%	37,0%	29,9 %
5	32,8 %	26,8 %	14,8 %

Nastavnik kao osnovni izvor informacija	Integrir	Preddipl	Stručni
1	13,2 %	3,9 %	5,5 %

2	20,9 %	16,8 %	20,7 %
3	32,8 %	34,4 %	37,3 %
4	24,8 %	33,3 %	28,1 %
5	8,3 %	11,6 %	8,4 %

Problemsko učenje i/ili projekti i studije slučaja	Integrir	Preddipl	Stručni
1	23,9 %	15,2 %	18,4 %
2	32,2 %	30,2 %	25,6 %
3	25,5 %	32,9 %	35,9 %
4	13,8 %	16,3 %	15,4 %
5	4,6 %	5,3 %	4,7 %

Pismeni ispiti s pitanjima višestrukog izbora, nadopunjavanjem, odgovorima točno/netočno i sl.	Integrir	Preddipl	Stručni
1	17,5 %	16,6 %	11,1 %
2	18,7 %	21,6 %	18,6 %
3	21,5 %	24,5 %	22,3 %
4	19,9 %	22,7 %	24,8 %
5	22,4 %	14,5 %	23,2 %

Pismeni ispiti s esejskim pitanjima i kraćim pitanjima otvorenog tipa	Integrir	Preddipl	Stručni
1	18,7 %	8,2 %	9,0 %
2	11,3 %	11,4 %	18,2 %
3	18,7 %	22,1 %	27,7 %
4	28,8 %	36,0 %	25,4 %
5	22,4 %	22,3 %	19,7 %

Usmeni ispiti	Integrir	Preddipl	Stručni
1	1,8 %	8,2 %	14,1 %
2	5,2 %	19,0 %	18,6 %
3	14,4 %	21,8 %	24,4 %
4	29,1 %	29,3 %	22,3 %
5	49,4 %	21,7 %	20,5 %

Pismeni ispiti s pitanjima višestrukog izbora	Integrir	Preddipl	Stručni
1	12,6 %	16,6 %	9,2 %
2	17,8 %	24,4 %	20,3 %
3	23,6 %	27,2 %	28,1 %
4	19,6 %	19,9 %	24,0 %
5	26,4 %	12,0 %	18,4 %

Doslovno pamćenje što više činjenica iz udžbenika	Integrir	Preddipl	Stručni
---	----------	----------	---------

1 (1)	6,4 %	11,7 %	11,1 %
2 (2)	18,4 %	21,5 %	22,3 %
3 (3)	19,6 %	26,7 %	30,1 %
4 (4)	22,1 %	22,7 %	19,3 %
5 (5)	33,4 %	17,2 %	17,2 %

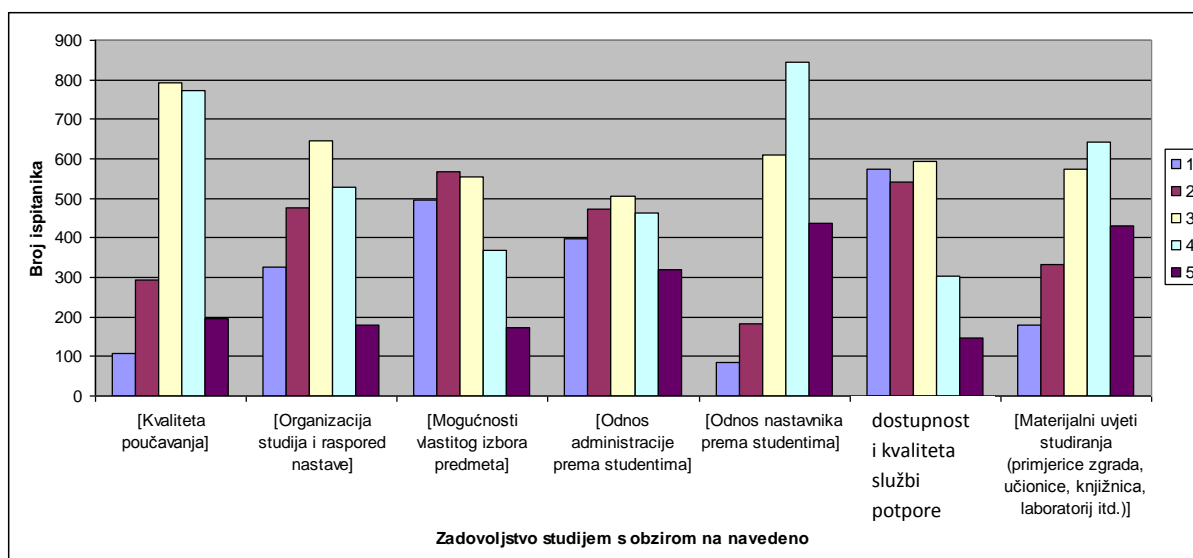
Polovica studija ima u studijski program integriranu stručnu praksu, ali njezino trajanje je vrlo kratko (prosječno svega nekoliko dana). Vrlo mali postotak studenata imao je priliku birati hoće li imati stručnu praksu, a da je nisu odabrali. U skladu s očekivanjima veći postotak studenata koji su imali u programu stručnu praksu je na stručnim studijima, ali još uvijek trećina studenata na stručnim studijima nema takvu praksu. Na sveučilišnim preddiplomskim studijima svega trećina studenata ima stručnu praksu, dok je taj broj na integriranim studijima oko polovice.

Jeste li imali radnu praksu tijekom studija kao sastavni dio studija?	Integrir	Preddipl	Stručni
Bilo je moguće, ali ja je nisam odabrao/-la. (A1)	2,1 %	3,9 %	3,9 %
Da. (A2)	47,9 %	33,4 %	68,0 %
Ne, nije bila obavezna tijekom studija. (A3)	50,0 %	62,6 %	28,1 %

Iz navedenih rezultata može se prepoznati da je gotovo jedina uočljiva razlika što nešto više stručnih studija u programu formalno ima integriran neki oblik stručne prakse, ali kao i u prethodnoj grupi pitanja razlike su premale da bi odražavale binarni sustav visokog obrazovanja.

Kvaliteta usluge – zadovoljstvo korisnika

Nešto lošije je ocjenjeno zadovoljstvo mogućnosti odabira predmeta i dostupnost savjetodavnih službi potpore, dok ostali aspekti tendiraju prema većem zadovoljstvu.

Ispitanici sa stručnih studija nešto su skromnije ocijenili kvalitetu poučavanja od ostalih, a lošije od ostalih ocijenili su i odnos administracije prema njima. Zabrinjavajuće je da je gotovo polovina studenata stručnog studija nezadovoljna odnosom administracije prema njima, ali i na drugim studijima preko trećine studenata su tim odnosom, također, nezadovoljni. Odnos nastavnika prema studentima je, nasuprot tome, na svim studijima vrlo pozitivno ocijenjen. Organizaciju studija i raspored nastave, kao i mogućnost izbora predmeta najpozitivnije su ocijenili studenti preddiplomskih sveučilišnih studija.

Koliko ste zadovoljni studijem s obzirom na dolje navedeno?

Kvaliteta poučavanja	Integrir	Preddipl	Stručni
1	6,4 %	4,2 %	5,7 %
2	13,8 %	12,7 %	16,0 %
3	35,0 %	35,0 %	42,4 %
4	34,7 %	38,9 %	27,9 %
5	10,1 %	9,2 %	8,0 %

Organizacija studija i raspored nastave	Integrir	Preddipl	Stručni
1	20,2 %	12,6 %	18,6 %
2	24,8 %	20,6 %	24,4 %
3	29,8 %	30,0 %	29,9 %
4	20,2 %	27,1 %	20,1 %
5	4,9 %	9,7 %	7,0 %

Mogućnosti vlastitog izbora predmeta	Integrir	Preddipl	Stručni
1	35,6 %	18,6 %	26,2 %
2	30,7 %	25,8 %	24,8 %
3	20,6 %	26,7 %	26,4 %

4	8,3 %	20,1 %	14,8 %
5	4,9 %	8,8 %	7,8 %

Odnos administracije prema studentima	Integrir	Preddipl	Stručni
1	13,8 %	17,4 %	24,4 %
2	23,9 %	21,0 %	23,2 %
3	22,7 %	21,6 %	28,5 %
4	26,4 %	24,0 %	11,3 %
5	13,2 %	16,0 %	12,7 %

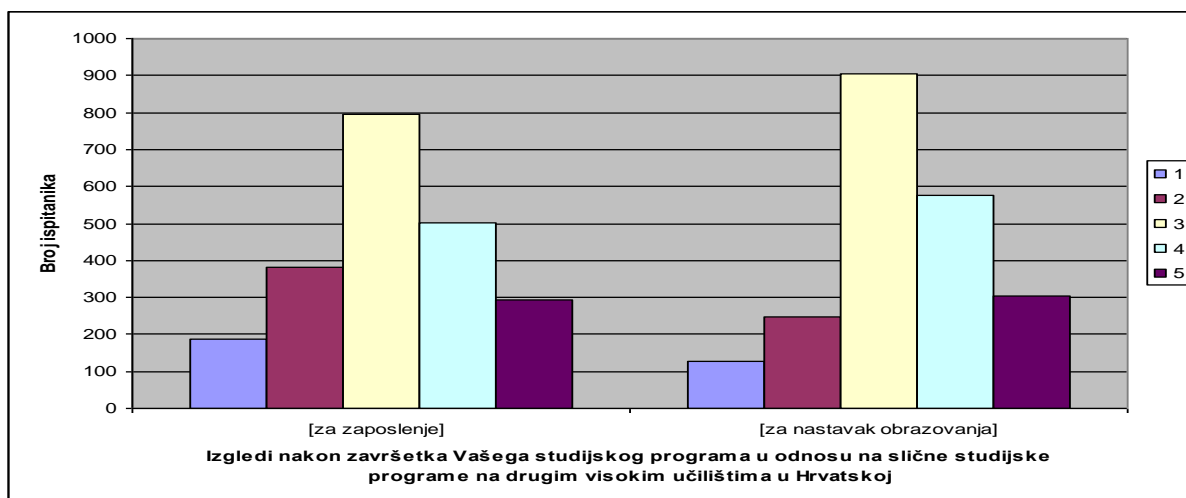
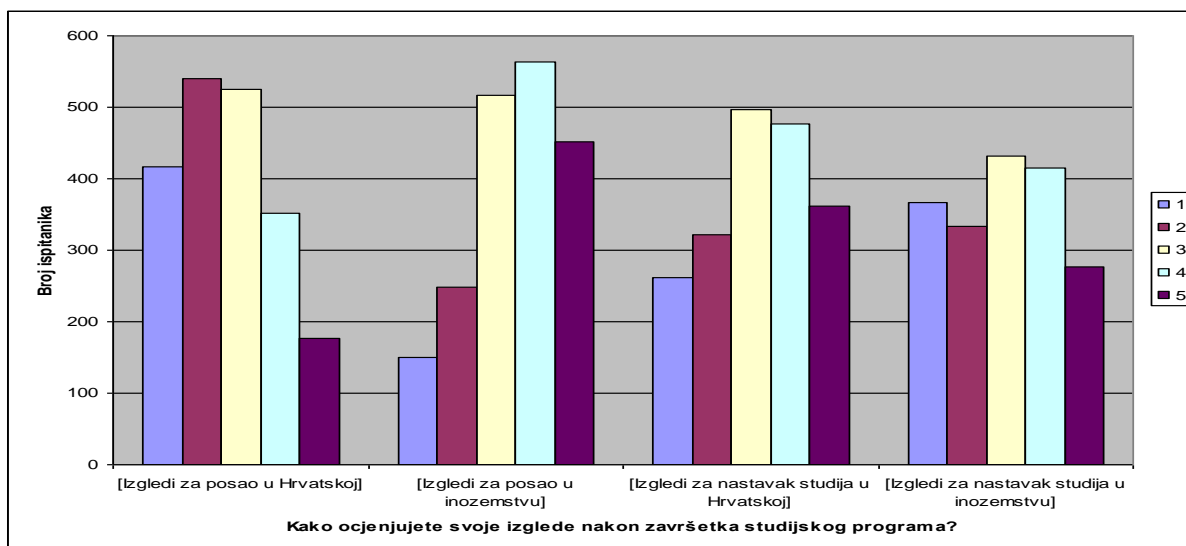
Odnos nastavnika prema studentima	Integrir	Preddipl	Stručni
1	8,0 %	2,5 %	5,1 %
2	8,6 %	8,1 %	9,6 %
3	25,8 %	27,6 %	31,6 %
4	38,3 %	40,5 %	35,9 %
5	19,3 %	21,4 %	17,8 %

Materijalni uvjeti studiranja (primjerice, zgrada, učionice, knjižnica, laboratorij itd.)	Integrir	Preddipl	Stručni
1	8,9 %	7,7 %	9,4 %
2	19,3 %	14,4 %	15,6 %
3	29,1 %	24,7 %	29,7 %
4	27,0 %	30,8 %	29,1 %
5	15,6 %	22,4 %	16,2 %

Dostupnost i kvaliteta službi potpore (primjerice, karijerno i psihološko savjetovanje)	Integrir	Preddipl	Stručni
1	29,4 %	24,1 %	31,4 %
2	24,8 %	25,5 %	24,2 %
3	29,1 %	27,6 %	26,2 %
4	12,9 %	15,0 %	12,3 %
5	3,7 %	7,8 %	5,9 %

Ocjena kvalitete studija – zapošljivost i pripremljenost za nastavak studija

Osim izgleda za posao u Hrvatskoj, što se može pripisati gospodarskoj situaciji, a ne ocjeni studija, sve ocjene tendiraju gornjem dijelu, dakle studenti pozitivno ocjenjuju kvalitetu studijskih programa po pitanju pripremljenosti za posao i nastavak obrazovanja. Dapače, zadovoljni su upravo sa svojim odabranim studijem jer ga uglavnom ocjenjuju boljim od ostalih istovrsnih studija u Hrvatskoj.

Studenti stručnih studija bitno lošijima ocjenjuju izgleda za zaposlenje od ostalih, dok studenti integriranih studija imaju o tome značajno pozitivniji stav od ostalih. Studenti preddiplomskih sveučilišnih studija nešto većima od ostalih ocjenjuju svoje izgleda za zaposlenje u inozemstvu. Kako se moglo i pretpostaviti, studenti stručnih studija značajno lošijima od ostalih procjenjuju svoje šanse za nastavak obrazovanja, a pogotovo izgleda za nastavak studija u inozemstvu. Studenti stručnih studija nešto lošijima od ostalih studenata ocjenjuju izgleda nakon vlastitog studija u odnosu na slične studije na drugim institucijama.

Kako ocjenjujete svoje izgleda nakon završetka studijskog programa?

Izgledi za posao u Hrvatskoj	Integrir	Preddipl	Stručni
1	13,0 %	21,1 %	25,0 %
2	19,8 %	27,2 %	30,8 %
3	22,7 %	26,8 %	26,5 %
4	26,0 %	17,4 %	11,9 %
5	18,5 %	7,5 %	5,8 %

Izgledi za posao u inozemstvu	Integrir	Preddipl	Stručni
1	9,7 %	6,2 %	10,7 %
2	13,1 %	12,7 %	13,0 %
3	28,9 %	25,7 %	28,4 %
4	25,8 %	30,9 %	26,7 %
5	22,5 %	24,4 %	21,2 %

Izgledi za nastavak studija u Hrvatskoj	Integrir	Preddipl	Stručni
1	12,7 %	12,4 %	17,5 %
2	16,2 %	15,4 %	20,9 %
3	27,1 %	25,8 %	25,5 %
4	26,1 %	25,7 %	21,8 %
5	18,0 %	20,8 %	14,3 %

Izgledi za nastavak studija u inozemstvu	Integrir	Preddipl	Stručni
1	19,2 %	17,5 %	28,4 %
2	12,7 %	18,8 %	20,7 %
3	28,6 %	23,1 %	21,7 %
4	18,5 %	25,5 %	18,0 %
5	21,0 %	15,2 %	11,2 %

Smatrate li da su izgledi nakon završetka Vašega studijskog programa u odnosu na slične studijske programe na drugim visokim učilištima u Hrvatskoj:

za zaposlenje		Integrir	Preddipl	Stručni
	1	4,9 %	8,5 %	11,9 %
	2	14,1 %	16,9 %	21,9 %
	3	32,2 %	36,9 %	39,3 %
	4	28,2 %	23,9 %	18,2 %
	5	20,6 %	13,7 %	8,6 %

za nastavak obrazovanja		Integrir	Preddipl	Stručni
	1	3,7 %	4,4 %	11,7 %
	2	9,2 %	10,9 %	14,5 %
	3	41,7 %	41,6 %	42,4 %
	4	28,2 %	28,0 %	22,1 %
	5	17,2 %	15,1 %	9,2 %

Međunarodna studentska mobilnost

Jedan je od osnovnih ciljeva Bolonjskog procesa europska mobilnost studenata. Odgovori na pitanja pokazuju vrlo malu uključenost ispod 3 % i velike zapreke koje još uvijek stoje tom procesu na putu. Osobito je mali udio međunarodne mobilnosti kod studenata stručnih studija od kojih su preddiplomski sveučilišni studenti gotovo tri puta mobilniji (integrirani 2,1 %, preddiplomski sveučilišni 3,3 %, preddiplomski stručni 1,2 %). Čak 10 % studenata nije moglo na vlastitom studiju valorizirati vrijeme provedeno u inozemstvu, a još 45 % studenata nisu u potpunosti priznati stečeni krediti. Strah da se zbog odlaska u inozemstvo ne produži školovanje je razlog za 20 % studenata da se ne odlučuju da dio studija provedu u inozemstvu. Čak 4 % je izjavilo da se ECTS bodovi iz inozemstva ne priznaju, što je osobito izraženo na integriranim studijima gdje je gotovo 11 % studenata ustvrdilo da se na njihovoj instituciji krediti stečeni u inozemstvu ne priznaju. To sve pokazuje da na brojnim institucijama još uvijek postoji otpor prema duhu Bolonjskog procesa i da se naglasak stavlja na vlastiti program i vlastite ocjene na način da se pred studenta stavljaju nepravedni i nepotrebni dodatni zahtjevi po povratku. Osim toga je značajno da je 31 % izjavilo da ih nije zanimalo, a 23 % da im nije nuđeno. Osobito veliki udio studenata sa stručnih studija, čak 38,4 %, je izjavilo da im ta mogućnost nije ni ponuđena. Nezainteresiranost, nedovoljan pristup i teškoće s valoriziranjem mobilnosti znak su nedovoljne promidžbe vrijednosti i značaja međunarodne razmjene studenata koje trebaju provoditi institucije.

Nisam dio studija završio u inozemstvu:	Integrir	Preddipl	Stručni	Ukupno

jer mi nije bilo ponuđeno (A1)	17,2 %	18,3 %	38,4 %	22,73 %
jer me nije zanimalo (A2)	24,1 %	31,4 %	34,6 %	31,05 %
nisam, ali planiram ići (A3)	24,5 %	25,7 %	12,4 %	22,49 %
jer na našem studiju ne priznaju ECTS bodove iz inozemstva (A4)	10,7 %	3,4 %	1,0 %	3,95 %
zbog straha da tako ne produžim studiranje (A5)	23,5 %	21,2 %	13,5 %	19,78 %

Odnos studenata i nastavnika prema prepisivanju

Studenti ocjenjuju da su nastavnici neskloni tolerirati prepisivanje, a kontrola i sankcije su strože nego u srednjoj školi i pri tome nema bitnih razlika ovisno o vrstama studija. Ipak nije beznačajan udio onih koji su odgovorili da se nastavnici ne brinu o tome, a što bi trebalo biti zabrinjavajuće. Međutim, odgovori na pitanje koriste li se studenti prepisivanjem, svejedno su normalno distribuirani, što znači da **i do 40 % studenata potvrđuje da se na njihovom studiju učestalo prepisuje**. To je samo malo manje izraženo na integriranim studijima od ostalih.

Kako procjenjujete odnos prema prepisivanju, plagiranju i drugim zaobilaznim načinima ispunjavanja studijskih obveza na svome studiju?

Nastavnici se o tome previše ne brinu	Integrir	Preddipl	Stručni	Ukupno
1 (1)	27,6 %	27,3 %	25,4 %	26,30 %
2 (2)	32,8 %	29,8 %	27,0 %	28,87 %
3 (3)	23,3 %	25,0 %	29,5 %	25,26 %
4 (4)	10,1 %	12,6 %	11,1 %	11,55 %
5 (5)	6,1 %	5,3 %	7,0 %	5,68 %

Kontrola i sankcije strože su nego u srednjoj školi	Integrir	Preddipl	Stručni	Ukupno
1 (1)	11,0 %	10,2 %	11,9 %	10,51 %
2 (2)	16,0 %	17,2 %	14,3 %	15,92 %
3 (3)	27,0 %	23,6 %	29,7 %	24,90 %
4 (4)	22,7 %	26,6 %	24,6 %	24,94 %
5 (5)	23,3 %	22,5 %	19,5 %	21,38 %

Studenti često prepisuju ispite i druge zadatke	Integrir	Preddipl	Stručni	Ukupno
1 (1)	18,4 %	7,1 %	7,8 %	8,80 %
2 (2)	24,8 %	22,0 %	21,1 %	21,65 %
3 (3)	24,8 %	31,1 %	30,5 %	29,41 %
4 (4)	21,2 %	21,7 %	23,2 %	21,38 %
5 (5)	10,7 %	18,1 %	17,4 %	16,42 %

Radno iskustvo ili dodatno obrazovanje za vrijeme studija

U uvjetima u kojima raste udio visoko obrazovanih u radnoj snazi, dodatni angažman na stjecanju vještina za konkuriranje na tržištu rada dobiva na značaju. Tu se može raditi o radu, volontiranju ili nekom obliku edukacije koji nije neposredno povezani sa studijem.

Čak 48 % studenata je ostvarilo radno iskustvo u vrijeme studija, a samo 37 % nije nikada radilo. Nema bitnih razlika u odgovorima među različitim vrstama studija, niti među studentima koji su imali različitu razinu uspješnosti na maturi. Angažirano u organiziranim aktivnostima bez naknade bilo je 30 % studenata, pri čemu je manji udio bio studenata stručnog studija, a pogotovo se značajna razlika može uočiti među studentima koji su na maturi bili uspješniji da u vrijeme studija više sudjeluju u studentskim i neprofitnim organizacijama. Treba uzeti u obzir da dio studenata izvanredno studira i ne radi zbog stjecanja vještina nego zbog egzistencije. Svejedno svako radno iskustvo vodi povećanju zapošljivosti i treba ga promicati.

Jeste li stekli bilo kakvo radno iskustvo koje nije povezano sa studijem?

	Integrir	Preddipl	Stručni	Prosječna ocjena mature			
				2	3	4	5
Da, prije visokog obrazovanja	20,7 %	25,1 %	24,7 %	35,1 %	22,0 %	23,9%	27,8%
Da, za vrijeme visokog obrazovanja	37,0 %	44,3 %	40,4 %	36,8 %	41,9 %	43,5%	40,9%
Ne	42,3 %	30,6 %	34,9 %	28,1 %	36,1 %	32,6%	31,3%

Jeste li tijekom studija imali ikakvu poziciju ili volontirali u studentskim ili nekim drugim neprofitnim organizacijama?

	Integrir	Preddipl	Stručni	Prosječna ocjena mature			
				2	3	4	5
Da	37,4 %	33,0 %	19,3 %	20,0 %	26,4 %	31,6 %	35,6 %

Osim osnovnog studija 2,5 % ispitanika je paralelno studiralo na drugom studiju, što nije zanemariv broj. Nažalost čak 42 % je privremeno ili potpuno odustalo što znači da je teško uskladiti obveze na oba studija. Regulatornim okvirom trebalo bi poduprijeti i stimulirati uspješne studente da mogu kombinirati paralelne oblike studiranja.

Zabrinjavajuće je da skoro dvije trećine studenata ne prepoznaje potrebu dodatne edukacije mimo osnovnog studija. Pri tome 17 % je učilo strani jezik, a 17 % se uključilo u neku edukaciju povezanu s hobiem, dok se ciljano za struku obrazovalo samo 4,5 % studenata. To pokazuje da je potrebno dodatna promidžba u tome pogledu te karijerno savjetovanje studenata da se na vrijeme počnu brinuti o zapošljivosti i konkurentnosti na tržištu rada.

TRANZICIJA NA TRŽIŠTE RADA NAKON PREKIDA ILI ZAVRŠETKA STUDIJA

Onima koji su završili studij ili su prekinuli studij postavljana su pitanja čiji odgovori bi trebali pokazati koliko je uspješna i kako se odvijala tranzicija u svijet rada.

Među onima koji su prekinuli studij oko polovine se prijavilo na Zavod za zapošljavanje, dok četvrtina niti ne namjerava to učiniti. Kod završenih studenata stručnog studija se preko dvije trećine prijavilo na Zavod za zapošljavanje unutar propisanih mjesec dana, dok je kod sveučilišnih to učinilo svega 15 %, što je u skladu s namjerama da nastave studij koje su kod njih izraženije nego kod stručnih studija.

U skladu s tim je i činjenica da je među onima koji su završili sveučilišni preddiplomski studij manje onih koji rade, nego među onima koji su završili stručni. Međutim, čak i među njima više od tri četvrtine ne radi, posao je nakon završetka studija našlo 15 % ispitanih, a 8 % je na poslu koji su započeli još za vrijeme studija. Među onima koji su odustali od studija, nešto je veći postotak, ali nedovoljno da bi smatrali zaposlenje privlačnim čimbenikom koji ih je odvratio od nastavka studija. Među njima, njih 10 % je ostalo na poslu koji su započeli tijekom studija, malo više od četvrtine je na poslu koji su pronašli nakon prekida studija, a skoro dvije trećine još ne radi, iako su imali dulje razdoblje za traženje u odnosu na one koji su završili studij.

Jeste li se prijavili na Hrvatski zavod za zapošljavanje nakon prekida/završetka studija?

	Završili				
	Završili	Prekinuli	Integrir	Preddipl	Stručni
Ne i ne namjeravam (A1)	27,3 %	24,8 %	0,0 %	35,9 %	15,0 %
Ne još (A2)	34,5 %	21,6 %	60,0 %	48,4 %	12,8 %
Da, u roku od mjesec dana (A3)	35,8 %	42,5 %	40,0 %	15,0 %	67,2 %
Da, nakon više od mjesec dana (A4)	2,4 %	11,1 %	0,0 %	0,7 %	5,0 %

Jeste li radili plaćeni posao otkad ste prekinuli/završili studij?

	Završili				
	Završili	Prekinuli	Integrir	Preddipl	Stručni
Da, kontinuirano radim (duže od 6 mjeseci) posao koji sam počeo raditi još na studiju (A1)	5,7 %	10,5 %	0,0 %	4,0 %	8,3 %
Da, počeo sam raditi (A2)	10,3 %	26,8 %	0,0 %	7,3 %	15,0 %
Ne (A3)	84,1 %	62,7 %	100,0 %	88,6 %	76,7 %

Ispitanici koji rade odgovarali su na pitanja o sadašnjem poslu. Ravnomjerno su raspoređeni odnosi onih koji su posao počeli tražiti već tijekom studija, onih koji su ga tražili nakon studija i onih koji su ga dobili bez traženja. Kod preddiplomskog studija je nešto naglašeniji udio onih koji su započeli s traženjem za vrijeme studija, no sveukupno brojevi nisu veliki pa usporedbe razlika nisu pouzdane.

Zanimljivi su odgovori na pitanje na koji su način pronašli posao, čak 35 % je odgovorilo da su se samoinicijativno javili poslodavcu, na drugom mjestu preko HZZ-a 18 % (iako prijavljivanju HZZ-u ispitanici nisu pridavali veliku pažnju), na trećem mjestu su rodbina i prijatelji s 15 % i internet s 14 %. Iako radna praksa sa samo 4 % izgleda nisko rangirana, treba uzeti u obzir da je radna praksa ukupno relativno malo zastupljena među studentima pa se u stvari pokazala kao izuzetno vrijedan način za pronalaženje posla.

Prilikom zapošljavanja najveći broj poslodavaca služio se intervjuom kao osnovnim instrumentom selekcije, bitno manje je upotrijebilo test stručnih znanja ili provjeru praktičnog

umijeća, a složenije metode kao što su psihološki testovi ili situacijski testovi, vrlo se rijetko upotrebljavaju. Zanimljivo je da je vrlo rijetko vrednovana preporuka bivših poslodavaca ili profesora. To znači da bi s jedne strane trebalo studente pripremati za kvalitetan nastup na intervjuu kod poslodavaca, ali i da bi prema poslodavcima trebalo pokrenuti promidžbene aktivnosti da se upotrebljavaju složeniji i kvalitetniji oblici selekcije koji bi omogućili da se ljudski potencijali optimalno alociraju upravo u skladu s njihovim sposobnostima i vrijednostima.

Među onima koji su završili studij, dvije trećine nije nikada bilo nezaposleno (dakle, da su bili bez posla i tražili posao), dok je kod onih koji su prekinuli većina bila nezaposlena, naravno treba uzeti u obzir da su oni imali i dulje razdoblje na raspolaganju od onih koji su završili. Razlika među onima koji su završili je značajna na način da je čak 85 % sveučilišnih preddiplomaca izjavilo da nisu bili nezaposleni, dok je dvije trećine stručnih izjavilo da su bili nezaposleni.

USMJERENOST I SPREMNOST ZA TRŽIŠTE RADA

Čak 41,5 % ispitanika tražilo je posao ili iščekivalo rezultate prijave za posao u vrijeme anketiranja, što je bitno više od broja onih koji su prestali studirati i ne rade. Među onima koji studiraju velik broj je onih koji traže posao, čak trećina onih koji ne rade, ali i među onima koji rade visok postotak nastavlja aktivno s traženjem. Upravo među onima koji već rade je osobito velik dio ispitanika koji iščekuju rezultate prethodnih aktivnosti za pronalaženje posla, bez obzira da li još studiraju ili ne.

Glavni način traženja je pomoću interneta, nakon toga kontakti obitelji i prijatelja te samoinicijativno kontaktiranje potencijalnih poslodavaca, tek nakon toga Zavod za zapošljavanje i praćenje oglasa u tisku.

Jeste li u protekla četiri tjedna tražili (glavni ili dodatni) plaćeni posao ili poduzeli nešto za pokretanje vlastitog posla?

	Studiraju		Ne studiraju	
	Rade	Ne rade	Rade	Ne rade
Da (A1)	26,6 %	29,0 %	11,1 %	30,6 %
Ne (A2)	23,4 %	65,6 %	38,9 %	56,8 %
Ne, ali čekam rezultate natječaja za posao ili drugih aktivnosti za zapošljavanje (A3)	50,0 %	5,4 %	50,0 %	12,6 %

Kako ste tražili novi, dodatni ili prvi posao?

Pokrećem vlastiti posao (SQ001)	4,2 %
Putem oglasa u novinama (SQ002)	7,8 %
Putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (SQ003)	13,0 %
Putem privatnih agencija za zapošljavanje (SQ004)	3,0 %
Putem interneta (SQ005)	27,4 %
Samoinicijativno sam se javio/-la poslodavcu (SQ006)	16,6 %
Pomoću obitelji, prijatelja i poznanika (SQ007)	17,6 %

Pomoću visokoškolske ustanove (SQ008)	2,9 %
Putem inozemnih agencija za zapošljavanje (SQ009)	1,8 %
Na drugi način (SQ010)	5,9 %

Ispitanici pozitivno ocjenjuju svoju socijalnu mrežu kao potencijal za pribavljanje informacija o mogućnostima zaposlenja, ali nešto slabije kao čimbenik od utjecaja za stvarno zaposlenje. Još slabiji resurs pri pokretanju vlastitog posla predstavlja socijalna mreža kojom raspolažu ispitanici.

Ispitanici ocjenjuju da su stručno znanje i vještine bitno značajnije za dobivanje željenog posla, nego što je sam naziv studija i smjera koji studiraju. Vlastite osobine i sposobnosti te prethodno radno iskustvo, također, imaju veliki značaj. Nešto manje izraženo, ali, također, jasno naglašeno kao značajno su preporuke i prethodni kontakti s poslodavcem. Ti nalazi su u kontradikciji s ukupnim ponašanjem tijekom studija u kojem se većina dodatno ne obrazuje niti ciljano preuzima volonterske poslove i radnu praksu na kojoj bi stekla potrebna znanja, kontakte i reference. Dakle, ispitanici su svjesni važnosti tih elemenata, ali ih ne integriraju u svoju politiku studiranja i pripreme za tržište rada.

Spol ocjenjuju nebitnim i malo bitnim, iako su na stvarnom tržištu rada jasno izražena spolne razlike. Nešto je veći postotak muških ispitanika koji smatraju da je to potpuno nebitna karakteristika, ali među ispitanicima oba spola vrlo je mali postotak onih koji to smatraju bitnim ili vrlo bitnim. Studente bi trebalo jasnije informirati i pripremati ih na anomalije na tržištu rada kako bi spremno mogli dočekati tranziciju iz obrazovanja na tržište rada.

Radni status

Ova grupa pitanja omogućuje provjere radnog statusa i karakteristika poslova na kojima rade ispitanici, bilo tijekom studija, bilo nakon završetka ili odustajanja.

Od ukupnog broja ispitanika u trenutku ispitivanja radilo je 22 %. Međutim, taj je broj znatno manji među onima koji su završili sveučilišni preddiplomski studij ili studiraju na integriranim studijima i kreće se oko 10 %, dok je među onima koji su odustali od studija ili koji su završili studij i nisu nastavili, iznad prosjeka i prilično sličan. Među onima koji su odustali, nema razlike između stručnih i preddiplomskih sveučilišnih studija, gdje oko trećine radi. Među onima koji su završili i nisu nastavili, također je udio sličan, s time da radi malo veći udio onih koji su završili sveučilišni preddiplomski studij. Značajne razlike postoje među ispitanicima koji studiraju osnovni studij – dok na integriranom studiju radi svega njih 10 %, na preddiplomskom studiju radi njih 22%, a čak 32 % njih sa stručnog studija. Je li tim razlikama uzrok zahtjevnost studija koji je različito pogodan za rad uz studiranje ili u imovinskim prilikama onih koji odabiru pojedine vrste studija, odnosno je li veći broj onih koji rade uzrok ili posljedica treba dodatno istražiti da bi se zauzeo o tome stav. Zanimljivo je primijetiti da je među studentima koji su bili upisani na stručni studij ujednačen udio – oko trećine, bez obzira radi li se o onima koji su odustali, koji su završili ili koji još studiraju.

Među onima koji su radili, svega ispod 7 % su imali neku samostalnu djelatnost, međutim, i među njima je polovica ovisila o samo jednom klijentu te su bili u sličnom položaju kao svi ostali koji su radili za poslodavce. Taj bi udio samozaposlenih vjerojatno mogao biti veći da postoji odgovarajuća potpora studentskom poduzetništvu, odnosno poduzetničkoj edukaciji studenata.

Među onima koji rade za druge poslodavce, četvrtina ima radni odnos na neodređeno vrijeme, četvrtina na određeno vrijeme, dok polovica radi s nekim drugim fleksibilnim oblikom odnosa s poslodavcem

Prosječno tjedno radno vrijeme je 30 sati, što pokazuje da većina ispitanika radi s punim radnim vremenom.

Skoro polovica ispitanika tvrdi da su na sadašnjem poslu njihova znanja dobro iskorištena, dok ispod petine smatra da nisu. Oko četvrtine ispitanika izjavilo je da su im za posao koji obavljaju potrebna dodatna znanja, koja još nemaju, a struktura odgovora se ne razlikuje značajno nezavisno o tome radi li se o odustalima, završenima ili studentima te radi li se o stručnim ili sveučilišnim studijima. Vrijedna je informacija da je čak 28 % ispitanika sudjelovalo tijekom godine u nekoj vrsti edukacije potrebne za posao koji obavljaju. Od toga 40 % da osvježi znanja, 40 % da stekne znanja za razvoj karijere, a 11 % radi pripreme za drugi posao.

Sadašnjim poslom zadovoljno je preko 40 % ispitanika, dok je svega 15 % nezadovoljno.

Imate li trenutno plaćen posao?

	Odustali			Zavrs. i nisu nastav.			Zavrs. i nastavili			Studiraju osn. stud.		
	Intg (%)	Pred (%)	Str (%)	Intg (%)	Pred (%)	Str (%)	Intg (%)	Pred (%)	Str (%)	Intg (%)	Pred (%)	Str (%)
Da, imam jedan posao (A1)	17,6	30,1	30,2	0,0	40,0	28,7	0,0	8,7	23,1	6,3	18,6	28,7
Da, imam više od jednog posla (A2)	0,0	0,0	2,3	0,0	0,0	3,9	0,0	1,4	0,0	3,9	3,4	3,0
Nemam (A3)	82,4	69,9	67,4	100,0	60,0	67,4	100,0	90,0	76,9	89,8	78,1	68,3

Karakteristike posla

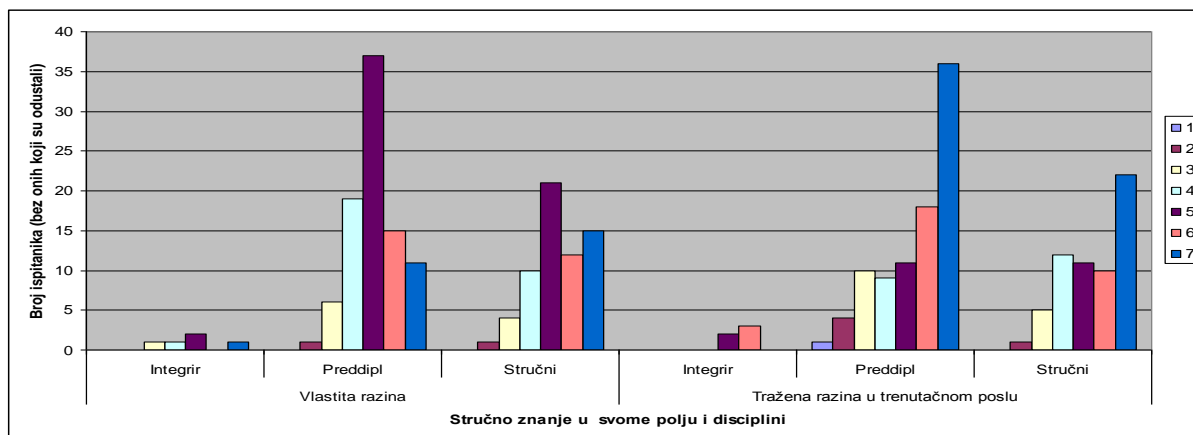
Dvije trećine radi u privatnom sektoru, a jedna četvrtina u javnom. Gotovo trećina je u vrlo malim organizacijama do 9 zaposlenih, a još petina je u organizacijama do 49 zaposlenih.

Čak 17 % zaposlenih ispitanika na sadašnjem poslu je izravno ili neizravno nadređeno drugim ljudima i imaju odgovornost procjene kvalitete tuđeg rada. Pri tome se ne mogu uočiti značajnije razlike koje ovise o vrsti studija i činjenici je li ispitanik odustao, završio ili studira. Sličan postotak ispitanika (19 %) je naveo da imaju odgovornost prilikom definiranja ciljeva organizacije ili strategije organizacije. Ciljeve vlastitog posla definira veći udio ispitanika (skoro 40 %) te se može zaključiti da imaju poslove značajnije samostalnosti, ali i integralnosti s drugim radnim mjestima jer je 45 % ispitanika odgovorilo da rezultati njihova rada ovise o radu drugih u organizaciji te rad drugih o njima i da bi njihov propust mogao izazvati značajnije štete poslodavcu.

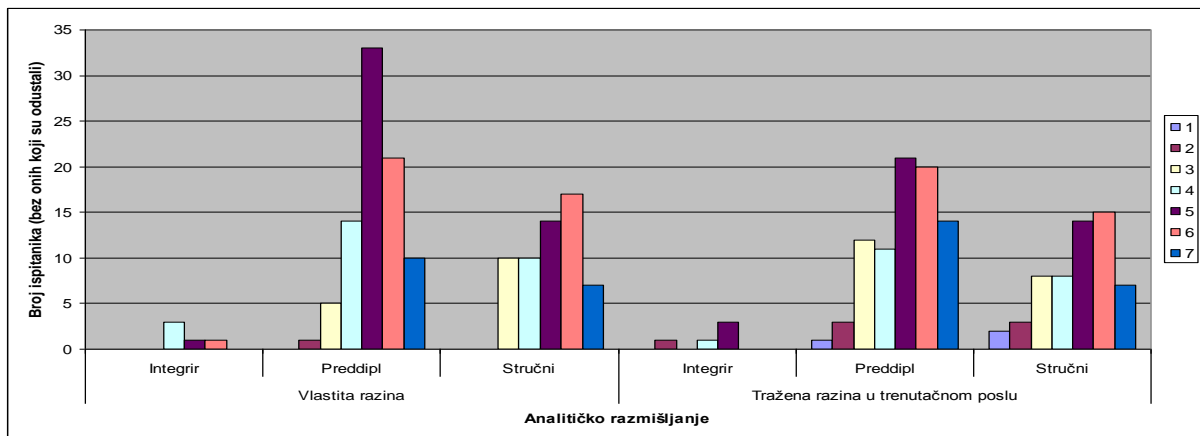
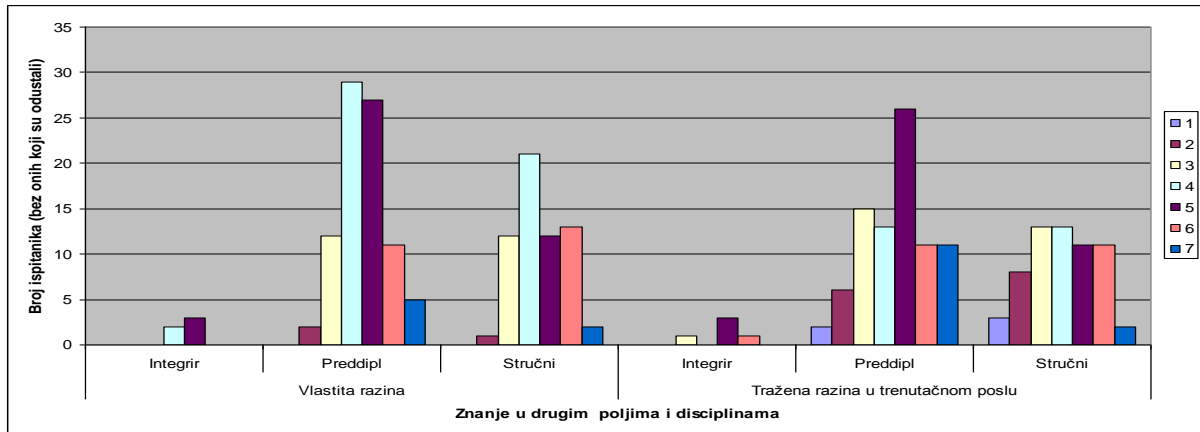
KOMPETENCIJE ZAPOSLENIH I ZAHTJEVI POSLOVA

Iako 19 % ispitanika radi (bez onih koji su odustali), manje od polovice, njih svega 8,5 % od ukupnog broja, radi u struci. Oni koji su zaposleni u struci za koju su se obrazovali ili se obrazuju mogu dati informaciju koliko se njihove kompetencije poklapaju sa zahtjevima radnog mjesta. Pri tome, osim o stručnom znanju u vlastitom polju i disciplini, postavljena su pitanja o drugim, općim „soft“ kompetencijama koje se očekuju od suvremenog stručnog radnika.

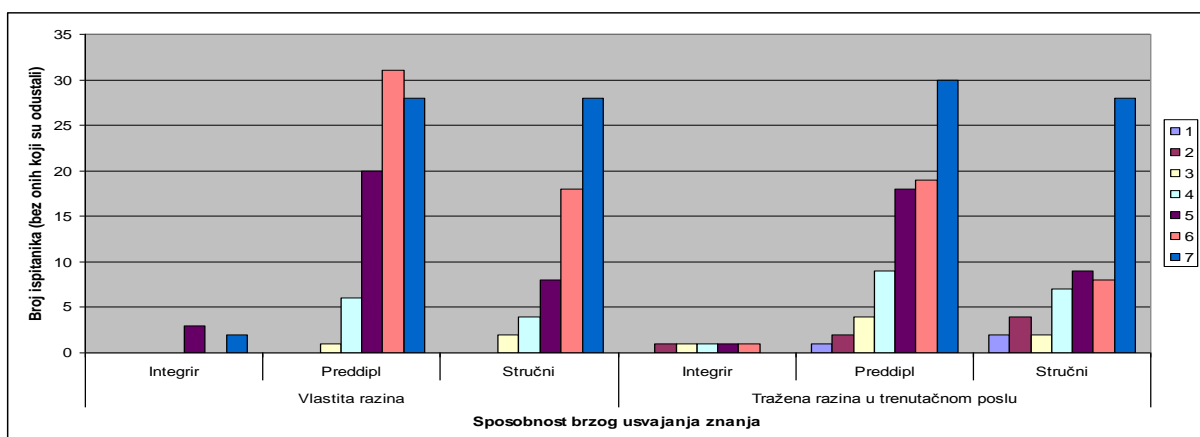
Iako su svoje kompetencije iz područja struke ocijenili pozitivno, očito su zahtjevi poslova koje obavljaju još zahtjevniji u tom pogledu.

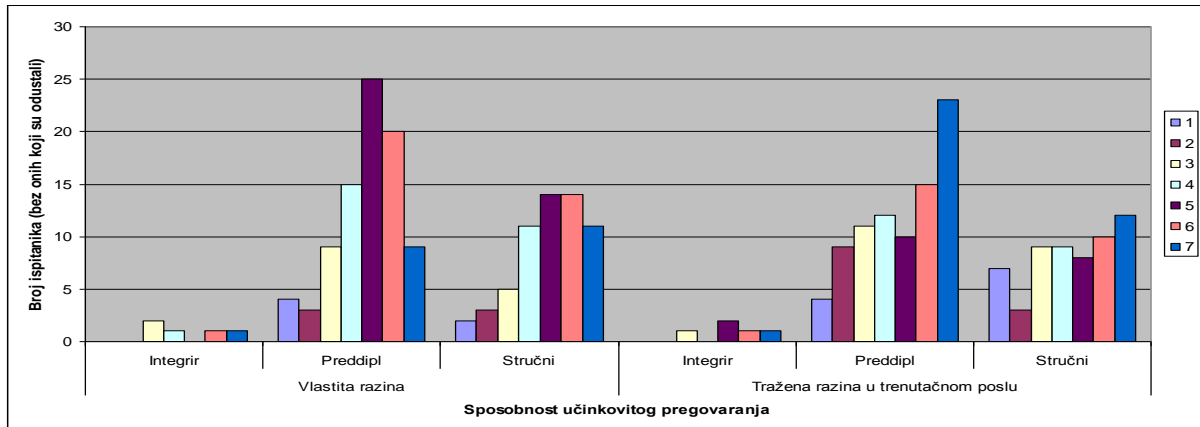
Po pitanju znanja u drugim poljima i disciplinama, kao i sposobnosti analitičkog razmišljanja, kompetencije su bitno usklađenije sa zahtjevima poslova.

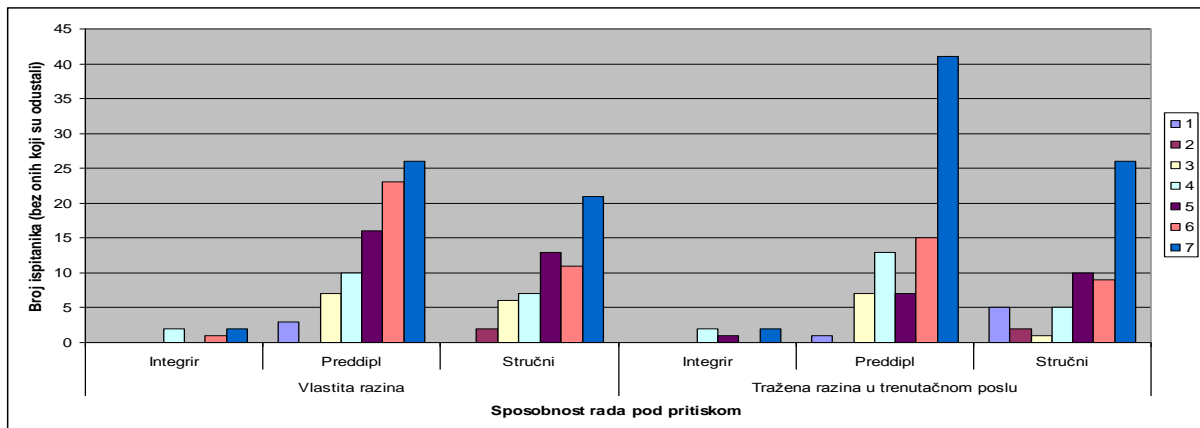
Svoju sposobnost brzog usvajanja znanja zaposleni ispitanici su vrlo visoko procijenili, ali, isto tako, visoko su ocijenili i zahtjeve poslova u tome pogledu.

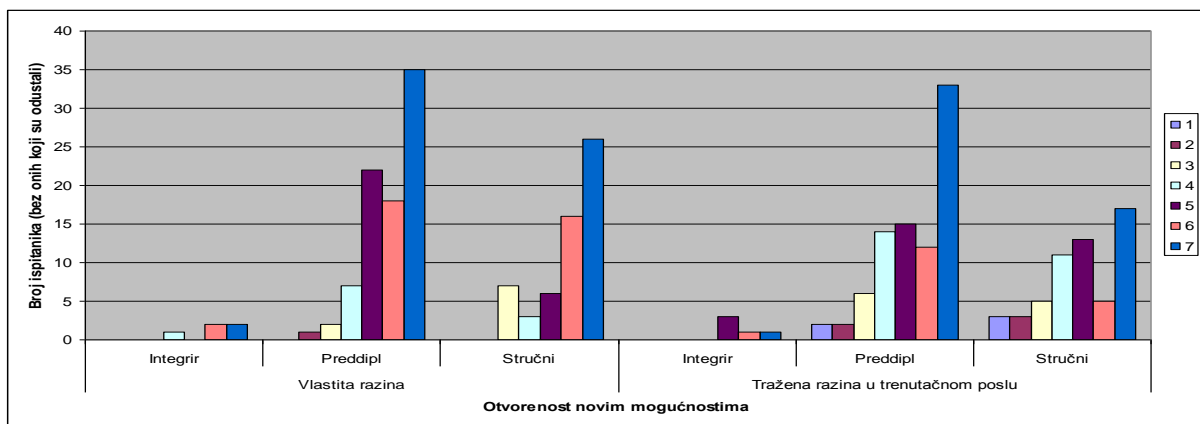
Kod sposobnosti učinkovitog pregovaranja, preddiplomski studenti zaostaju za visokim zahtjevima poslova u tom pogledu.

Sposobnost rada pod pritiskom je, također, ocjenjena kao vrlo važan zahtjev poslova, a njihove kompetencije u tom pogledu, iako pozitivno ocjenjene, zaostaju za potrebama.

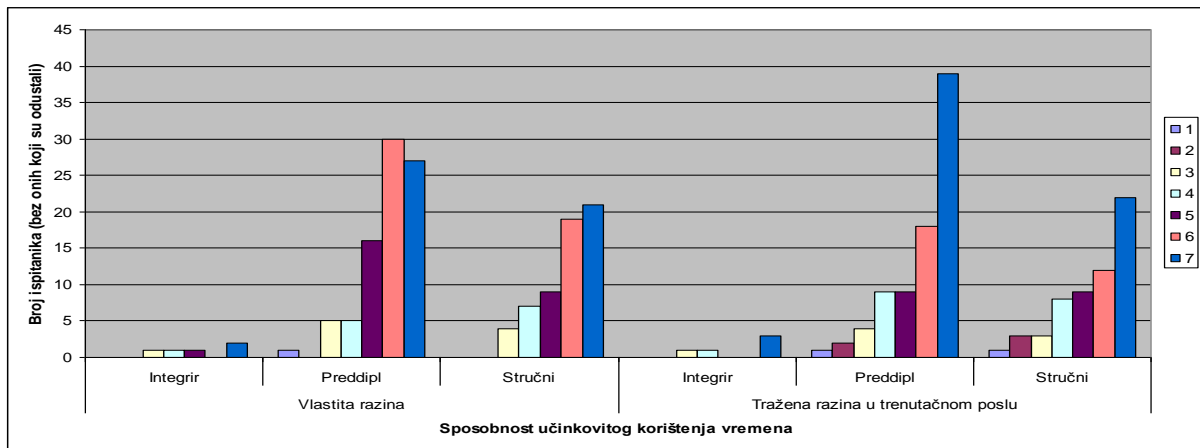
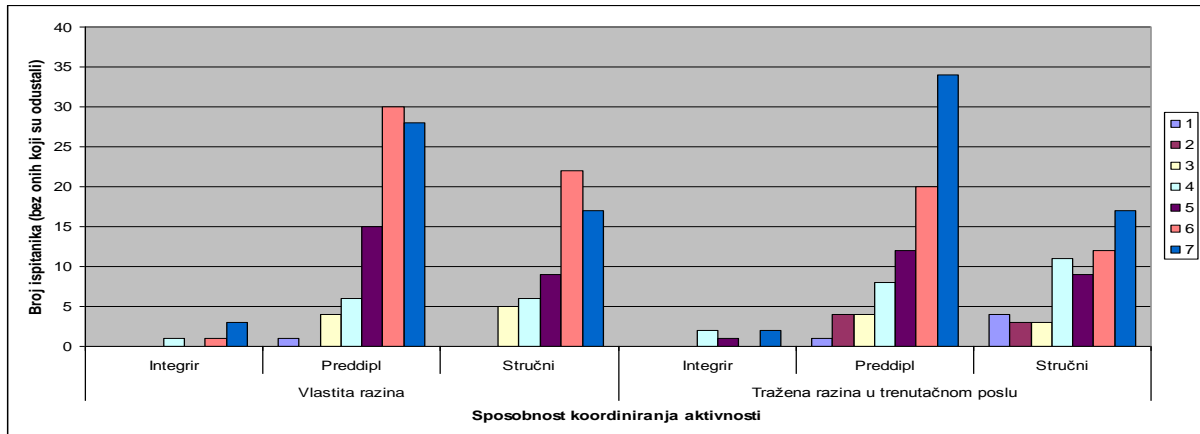

Vlastitu otvorenost novim mogućnostima ispitanici su ocijenili visoko, ali su i zahtjeve posla, u tom smislu, ocijenili gotovo jednako visoko.

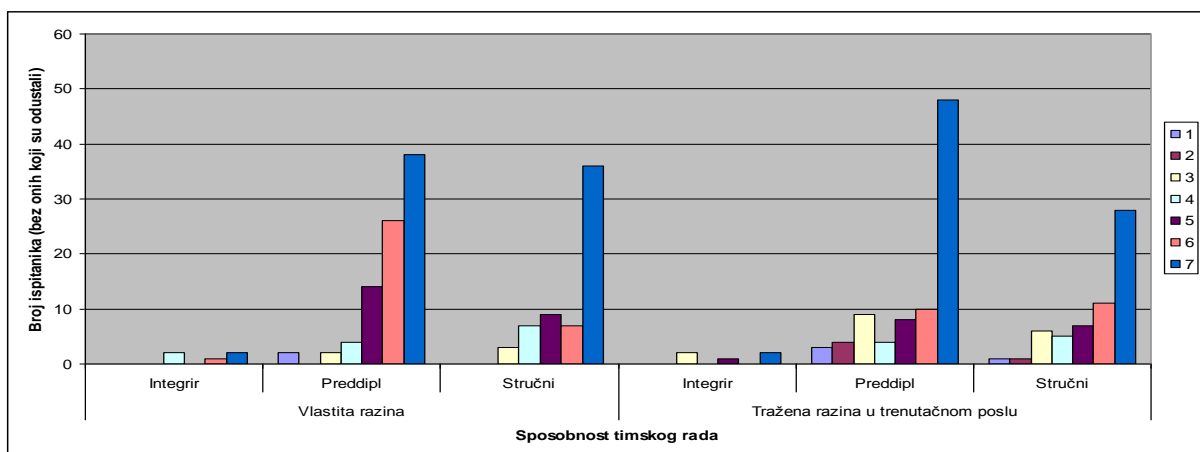

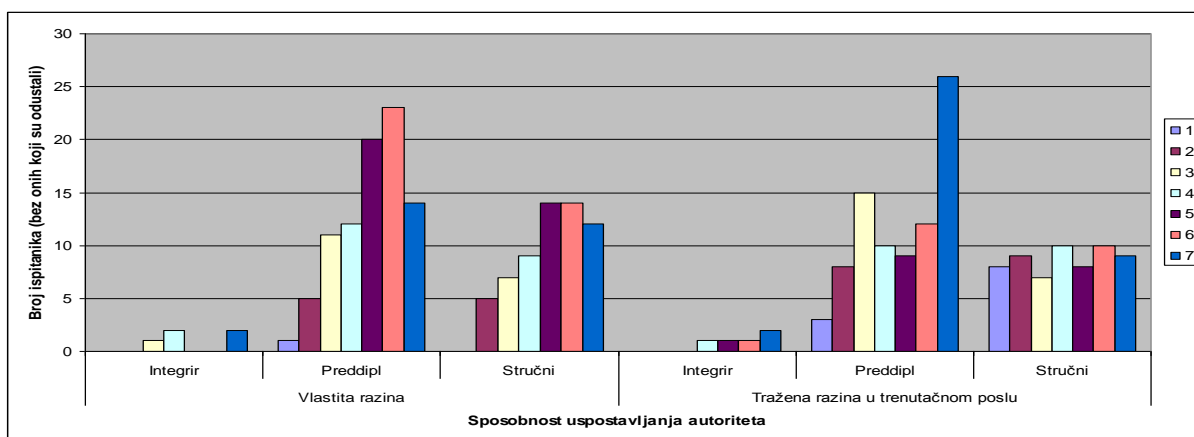
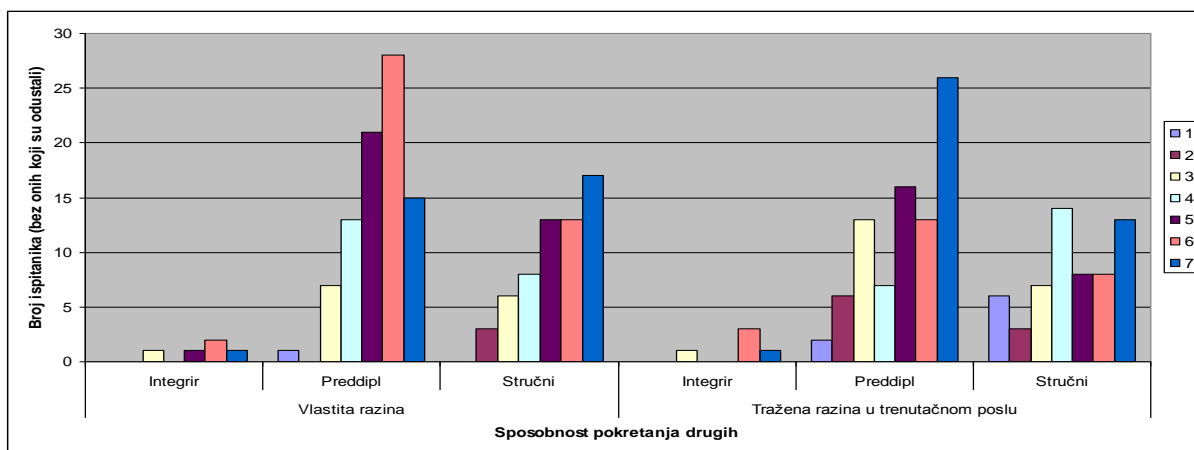

Zahtjevi koordiniranja aktivnosti te učinkovitog korištenja vremena su visoko ocjenjeni kod poslova, ali i kod vlastitih kompetencija.

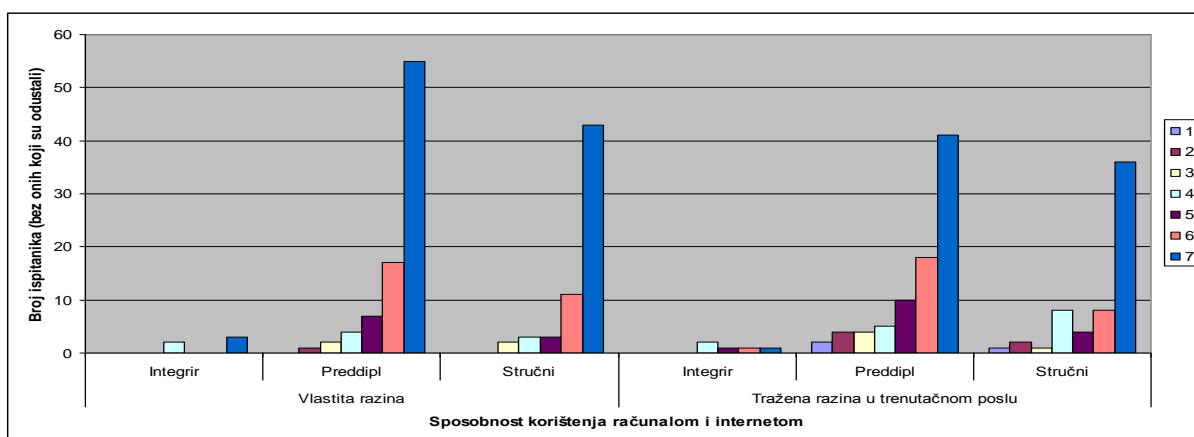

Slično je i kod sposobnosti timskog rada i pokretanja drugih te uspostavljanja vlastitog autoriteta, zahtjevi poslova su visoki, ali i vlastite kompetencije su, također, ocjenjene visoko.

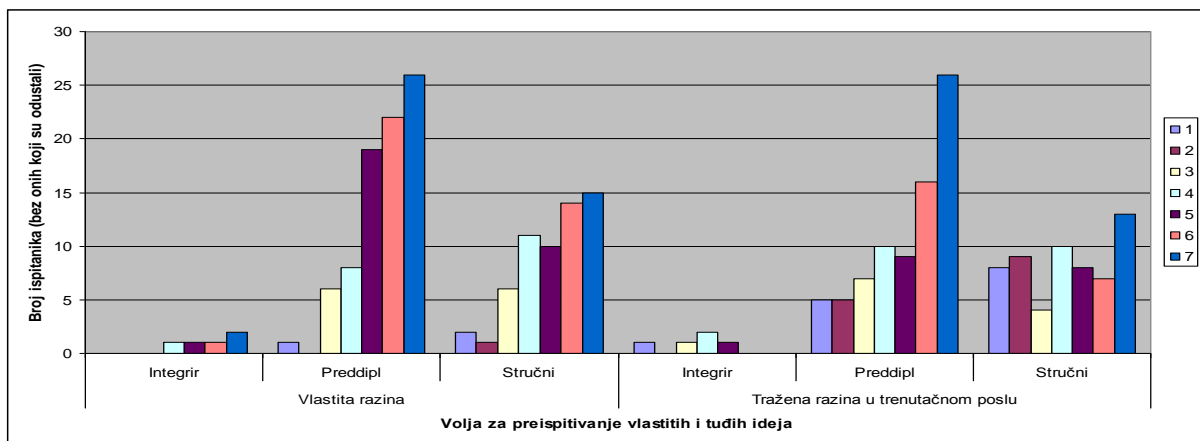
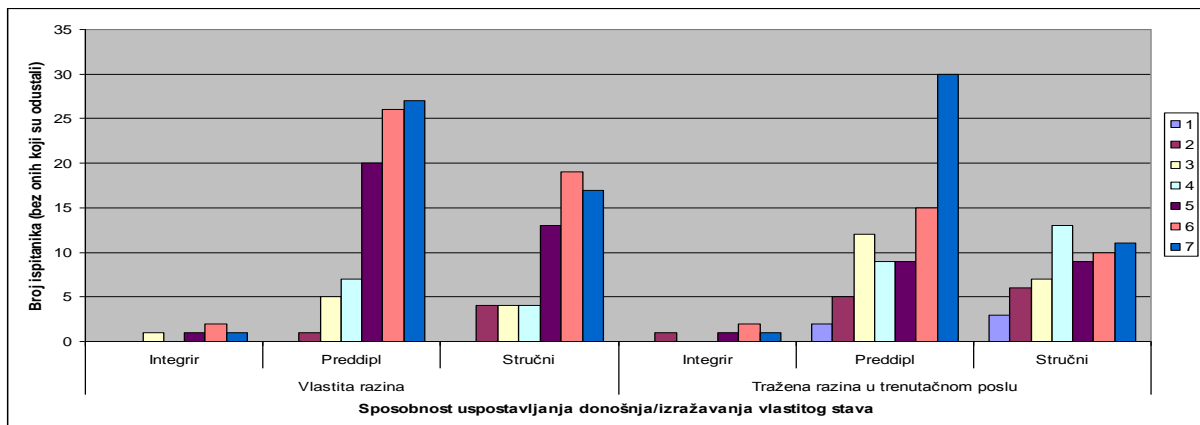
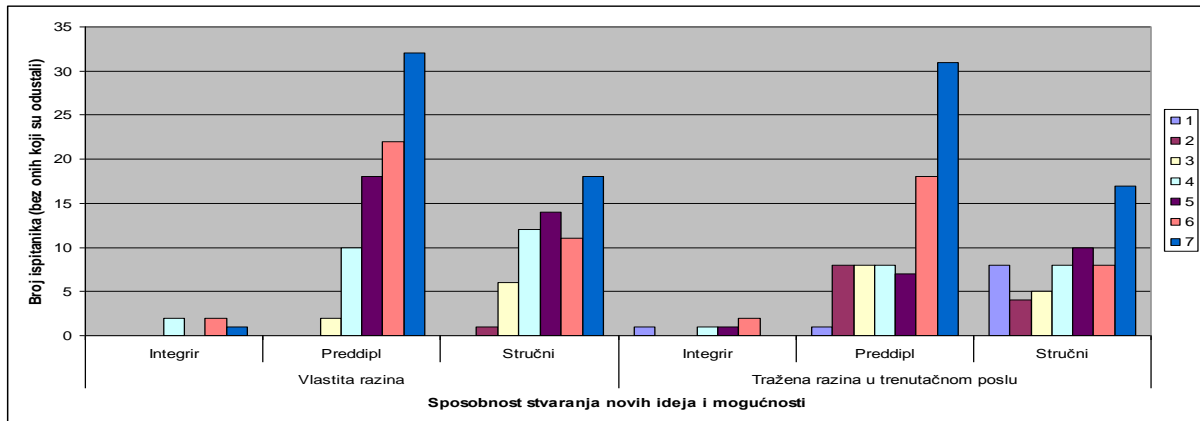

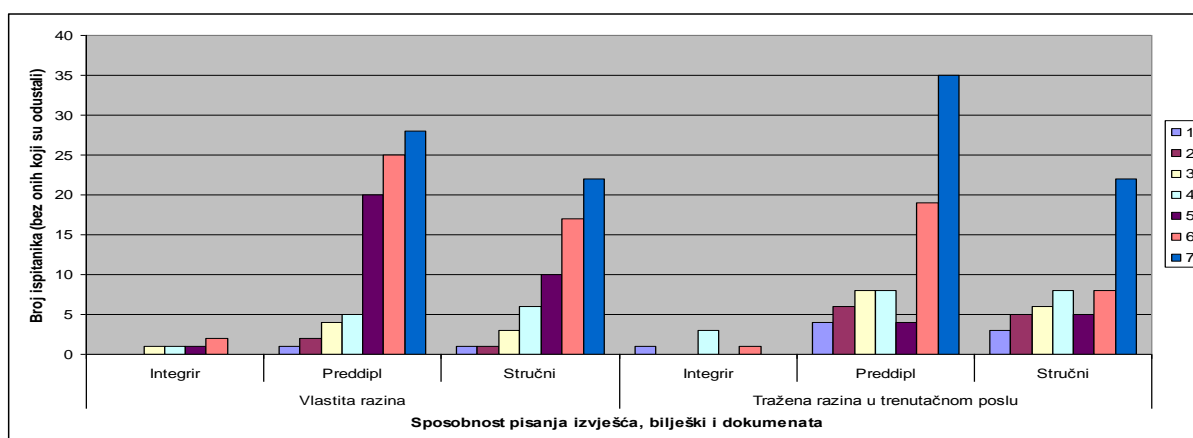
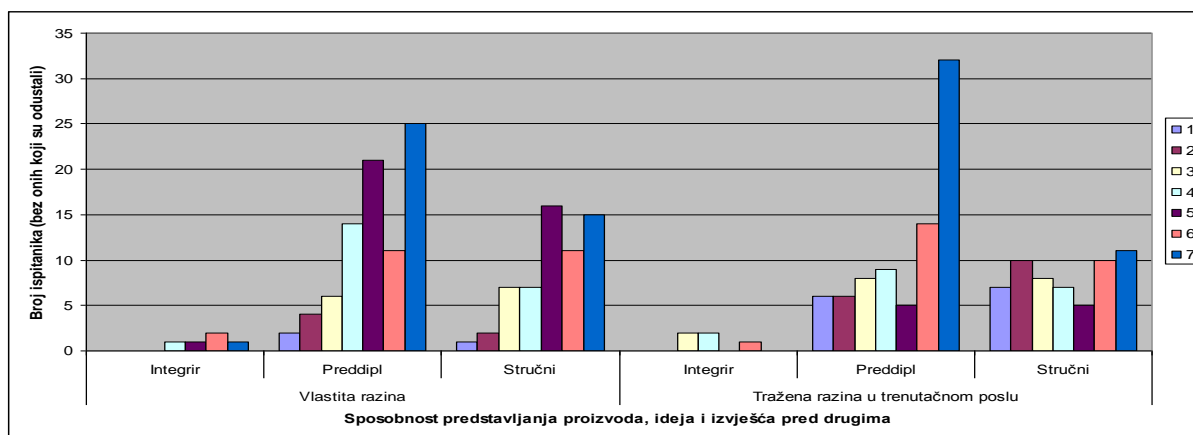
Kod korištenja računala nema dvojbe da više uopće ne postoje stručni poslovi na kojima to nije potrebno, ali i gotovo svi ispitanici su samopouzdanom odgovorili da su njihove sposobnosti u tom pogledu vrlo visoke.

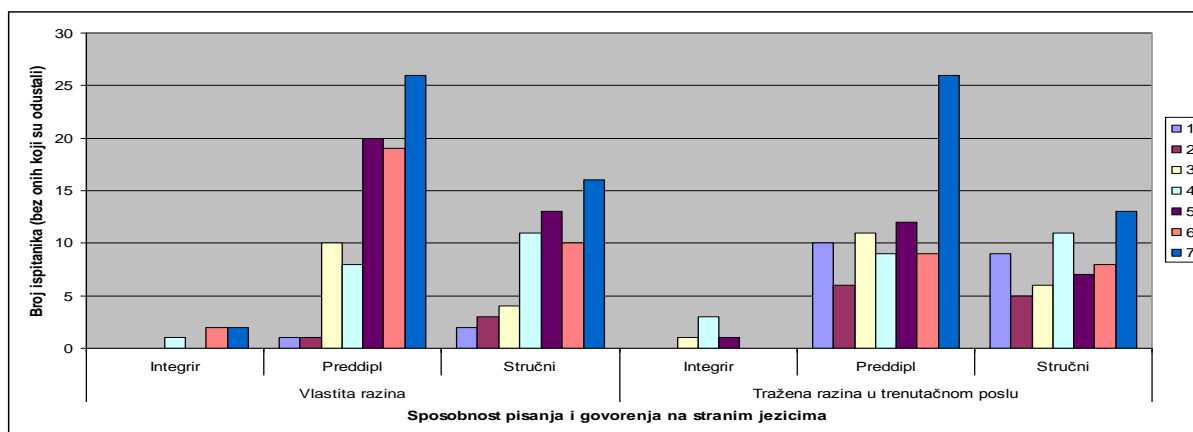
Suvremeni radnik nije puki izvršilac, od njega se očekuje da stvara nove ideje i poslovne mogućnosti te da je sposoban donijeti i izraziti vlastiti stav, kao i kontinuirano preispitivati vlastite i tuđe ideje u potrazi za novim i boljim. Ispitanici su potvrdili da su i na njihovim poslovima u tom pogledu visoki zahtjevi, ali i da su po njihovu mišljenju oni spremni za te izazove.

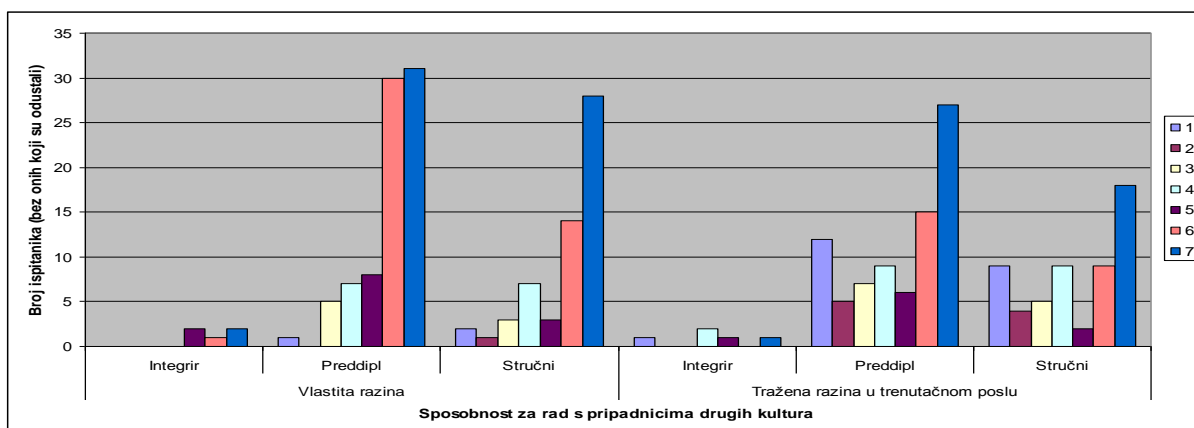
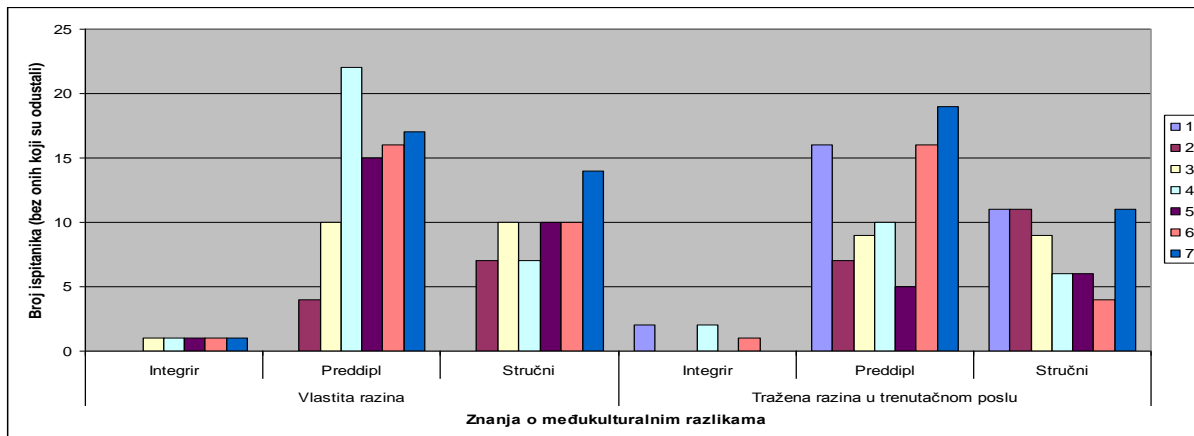
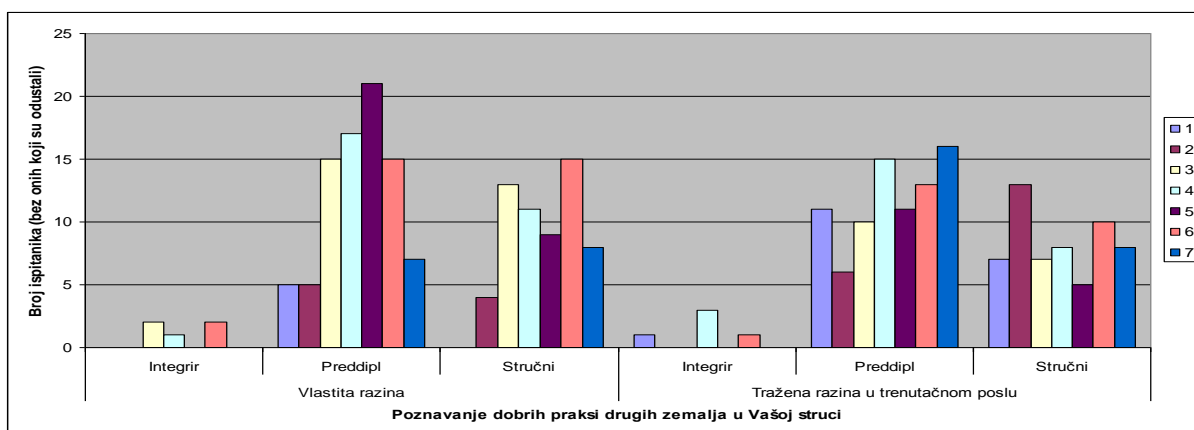
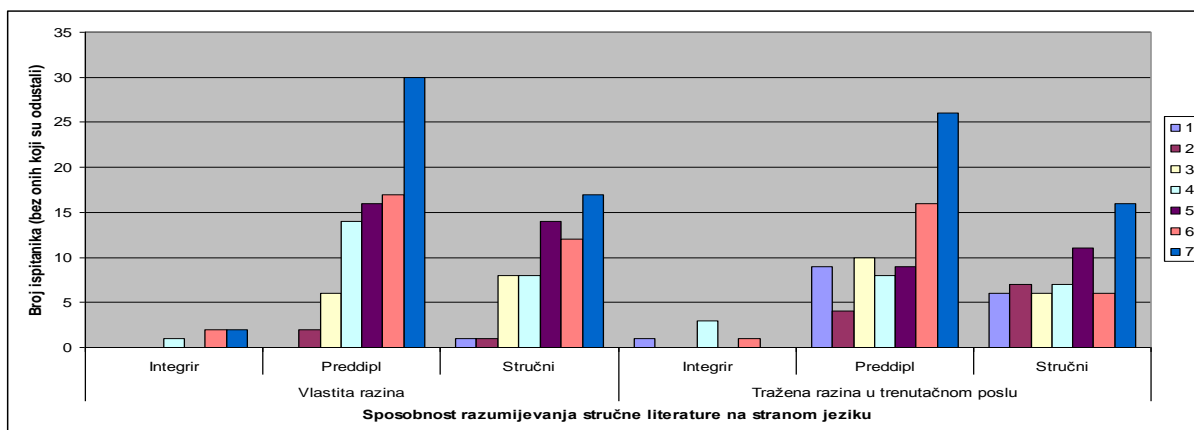

Sposobnost predavljanja proizvoda, ideja i izvješća, kao i pismeno oblikovanje dokumenata i izvješća potvrđuje se kao vrlo važan aspekt zahtjeva poslova, ali i u tom pogledu ispitanici svoje kompetencije vrlo pozitivno ocjenjuju.

U suvremenom globaliziranom gospodarstvu znanje jezika i poznavanje drugih kultura, kao i sposobnost rada u međunarodnom okruženju važno je svojstvo poslova, a ispitanici su se uglavnom o svojim kompetencijama izrazili vrlo pozitivno i iznad zahtjeva postojećih poslova. Jedino u odnosu na potrebe malo zaostaju u poznavanju dobre prakse iz drugih zemalja u vlastitoj struci.

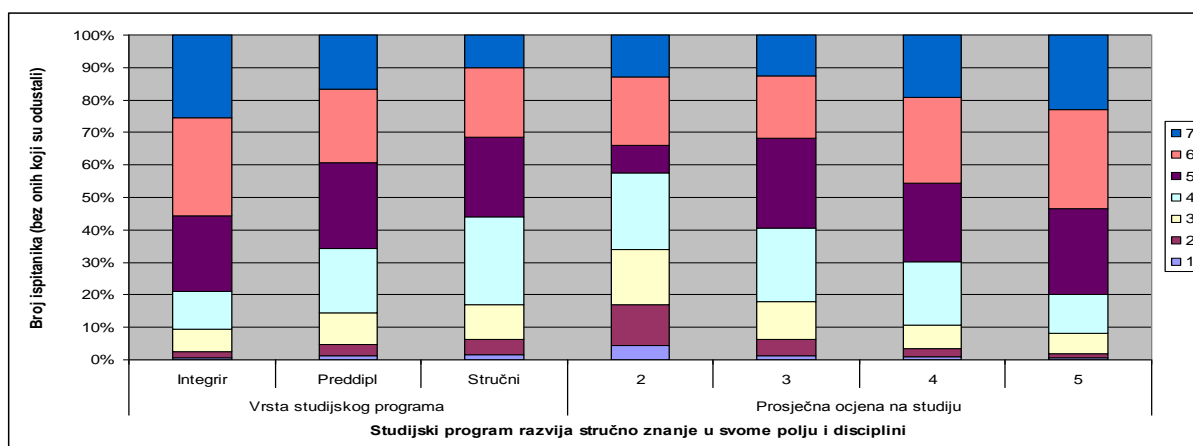
Isto pitanje da ocijene svoje kompetencije postavljeno je onima koji ne rade, ali, naravno, oni nemaju mogućnost usporediti ih sa stvarnim radnim mjestima. Svejedno, svi su odgovori vrlo slični već prikazanima za zaposlene u struci, a niti među sveučilišnim i stručnim studentima nema značajnijih razlika.

PROCJENA KVALITETE STUDIJA – KOLIKO RAZVIJA KOMPETENCIJE

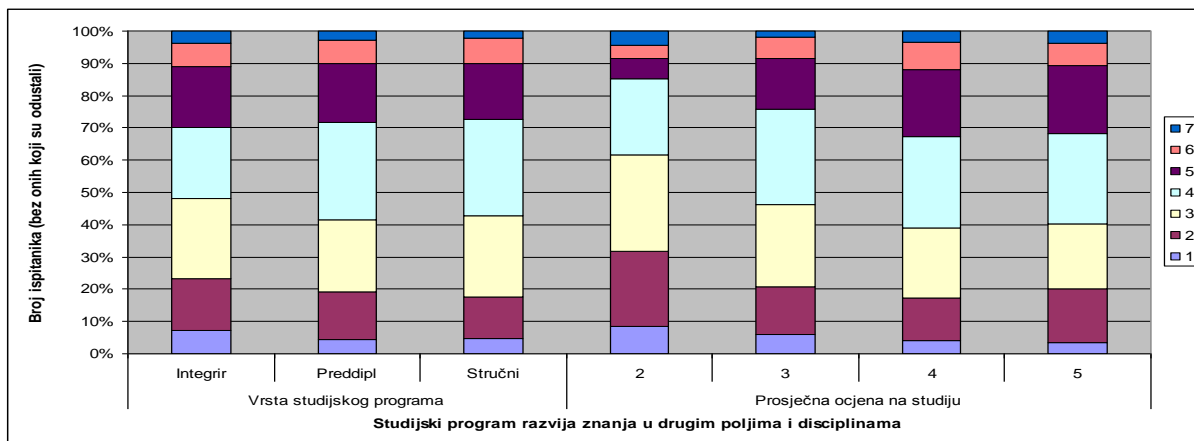
Zaposleni u struci svojim su odgovorima potvrdili da u suvremenom gospodarstvu, osim usko stručnih znanja, poslodavci zahtijevaju čitav niz dodatnih kompetencija za koje se tijekom formalnog obrazovanja i profesionalnog formiranja budući radnici moraju pripremiti. Zato je za kvalitetu studija vrijedno provjeriti stavove o tome koliko studenti prepoznaju doprinos njihova studija razvoju takvih kompetencija.

Ocjena zadovoljstva kvalitetom studija, osim o vrsti studija, bitno može ovisiti i o uspješnosti samog studenta te su ispitanici razvrstani u grupe prema ocjenama na studiju.

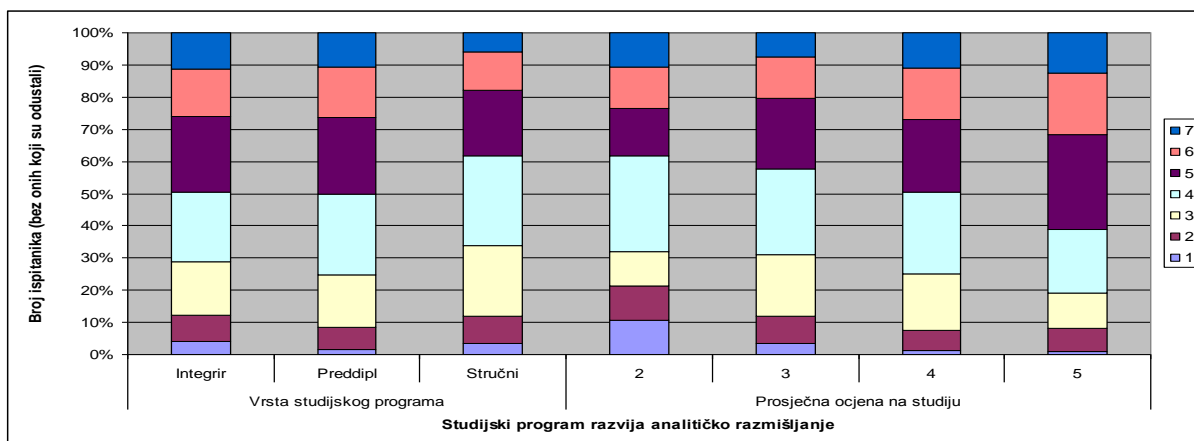
Među svim kompetencijama, upravo razvijanje stručnih znanja u svome polju i disciplini ima najviše ocjene. Međutim, razlike su značajne između pojedinih vrsta studija, tako da preko polovice ispitanika s integriranih studija daje vrlo visoku ocjenu, manji udio preddiplomskih, i još manji ispod četvrtine ispitanici sa stručnih studija. Stav o kvaliteti studijskog programa prema tome koliko znanja nudi program se značajno razlikuje ovisno o samoj uspješnosti studenata, tako da su razlike slične onima prema vrstama studija, od ispod četvrtine među lošijim studentima, do preko polovice među izvrsnim studentima.

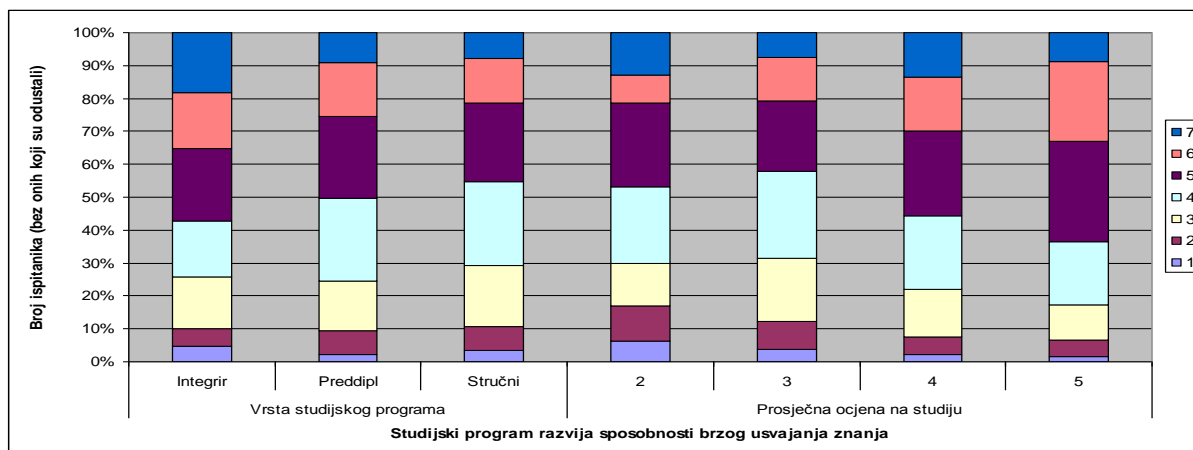
Svi su ispitanici složni da studiji nude vrlo malo razvijanja znanja u drugim poljima i disciplinama, što je u suvremenom gospodarstvu u kojem se traži interdisciplinarnost, fleksibilnost i spremnost na promjene radi cjeloživotne zapošljivosti potencijalni nedostatak.

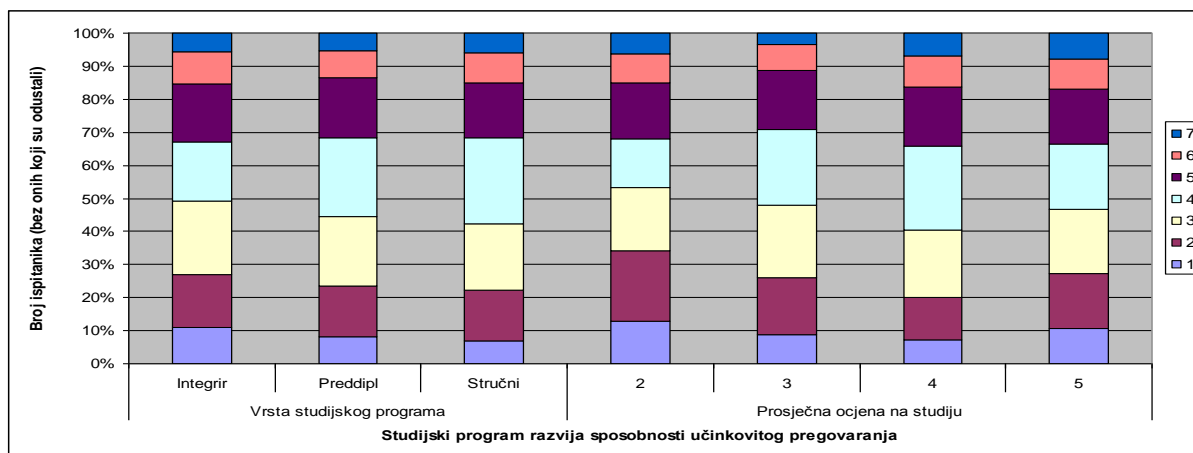
Ispitanici su prilično složni i u stavu da studij ne razvija analitičko razmišljanje. Ocjene su nešto bolje za sveučilišne studije i kod boljih studenata, ali sveukupno su rezultati nezadovoljavajući i ukazuju na potrebu promjene pristupa oblikovanju i provedbi studijskih programa.

Slični su rezultati i po pitanju koliko studijski program razvija sposobnosti brzog usvajanja znanja. S obzirom da količina znanja sve brže raste, a da će tijekom karijere biti potrebno sve češće mijenjati i nadopunjavati znanje, ključna sposobnost suvremenog radnika postaje upravo to da može brzo usvajati nova znanja. Ovi odgovori ukazuju na to da su studijski programi uglavnom orijentirani na pamćenje ključnih znanja struke koje im program zadaje i prezentira, dok su manje usmjereni na vještinu samostalnog traženja, selekcije i brzog usvajanja potrebnih znanja koja će im u budućnosti biti nužna.

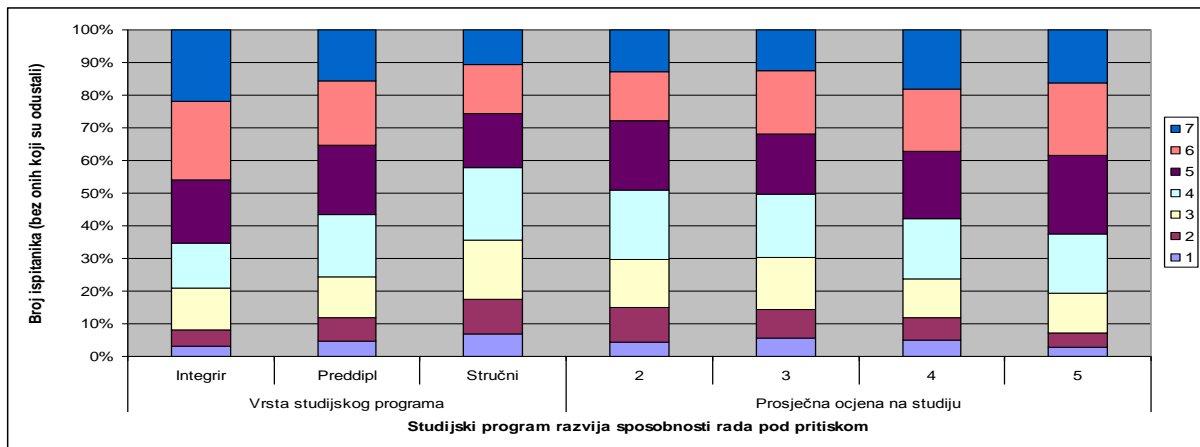

Za pretpostaviti je da se visokoobrazovani pripremaju za radna mjesta s više odgovornosti i samostalnosti. To nužno stvara potrebu sposobnosti učinkovitog pregovaranja za koju su ispitanici složni da uglavnom ne postoji u studijskim programima.

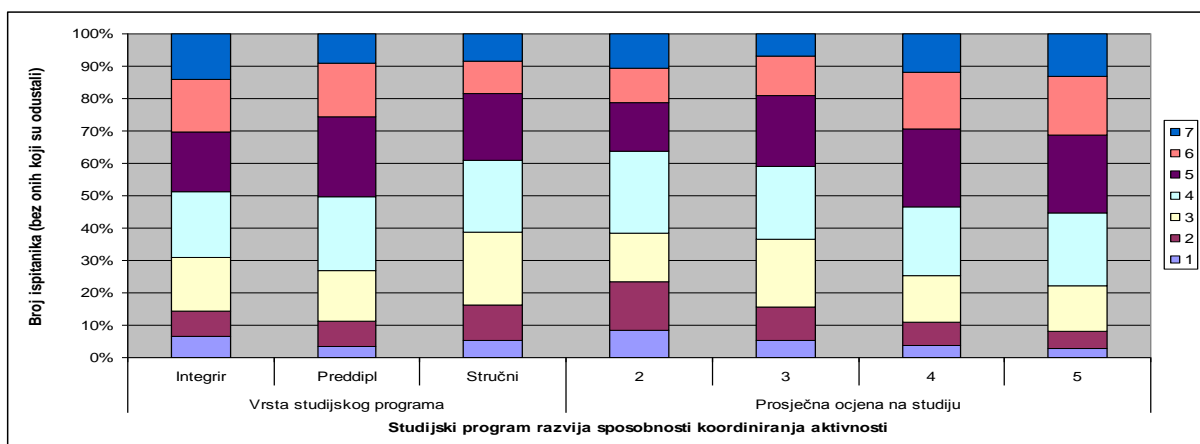
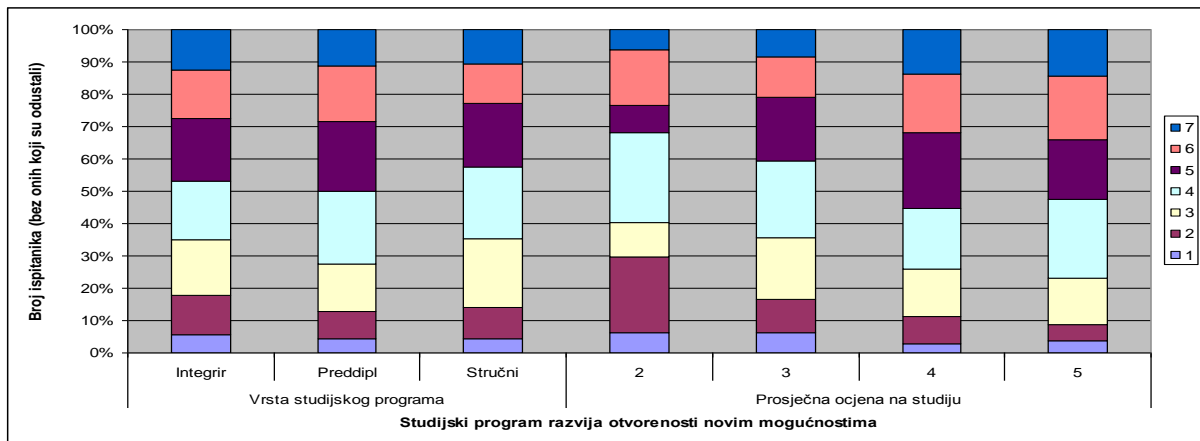

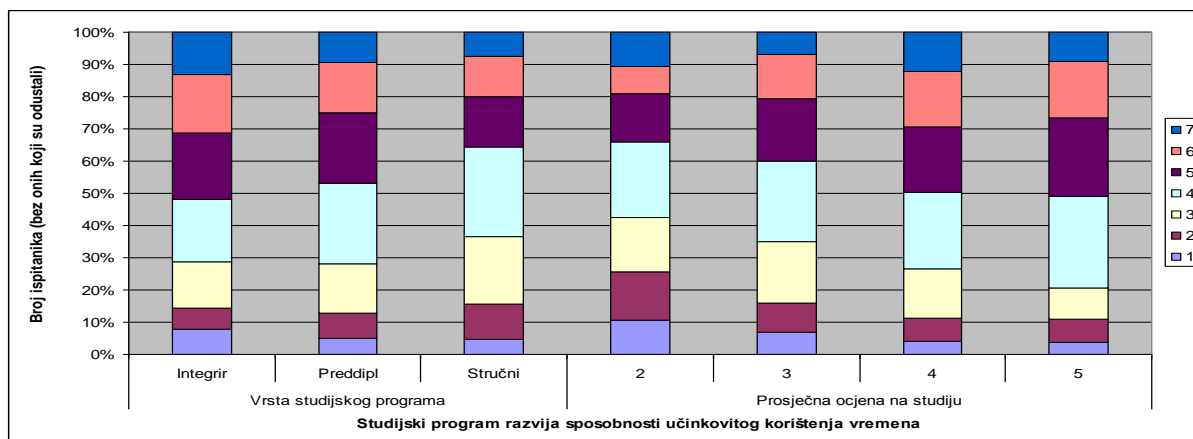
Nešto bolje su ocijenjene kompetencije sposobnosti djelovanja pod pritiskom. Pri tome postoje samo blage razlike u nižim ocjenama ispitanika stručnih studija i niže prosječne ocjene na studiju.

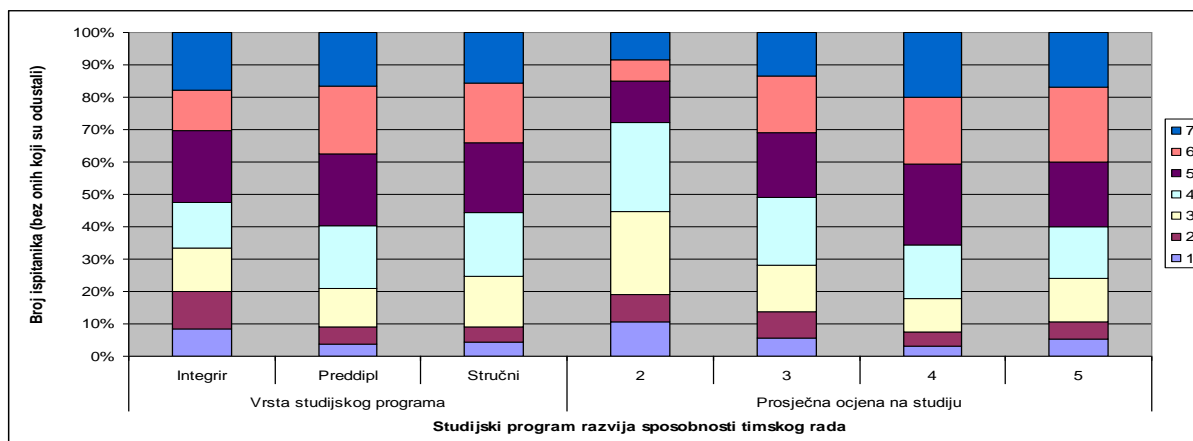
Ispod trećine su i pozitivne ocjene o tome razvija li studij otvorenost prema novim mogućnostima. Pokazatelj je to konzervativnog pristupa studiju u kojem se nedovoljno podržava istraživanje i pronalaženje novih putova i mogućnosti.

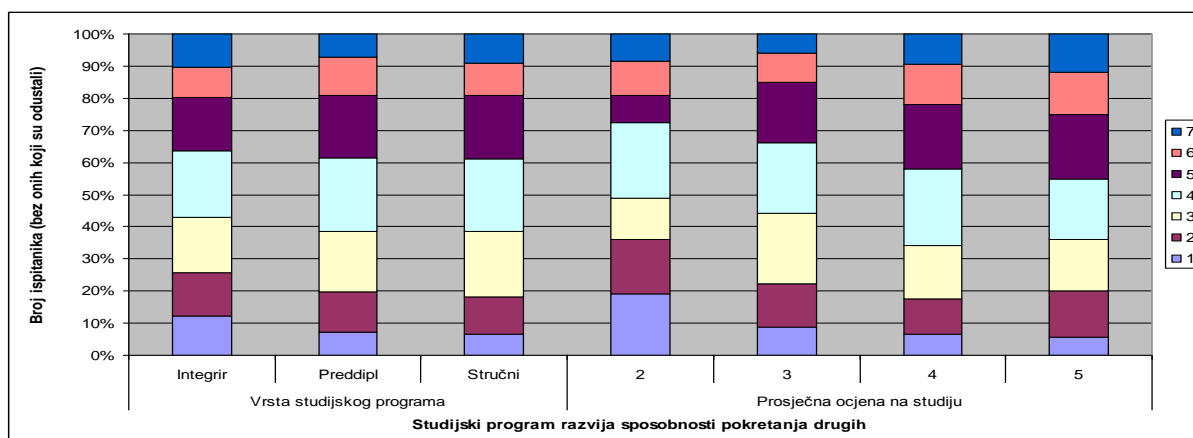
Učinkovito korištenje vremena, također, nije vještina koja se razvija na studijima prema mišljenju svih ispitanika.

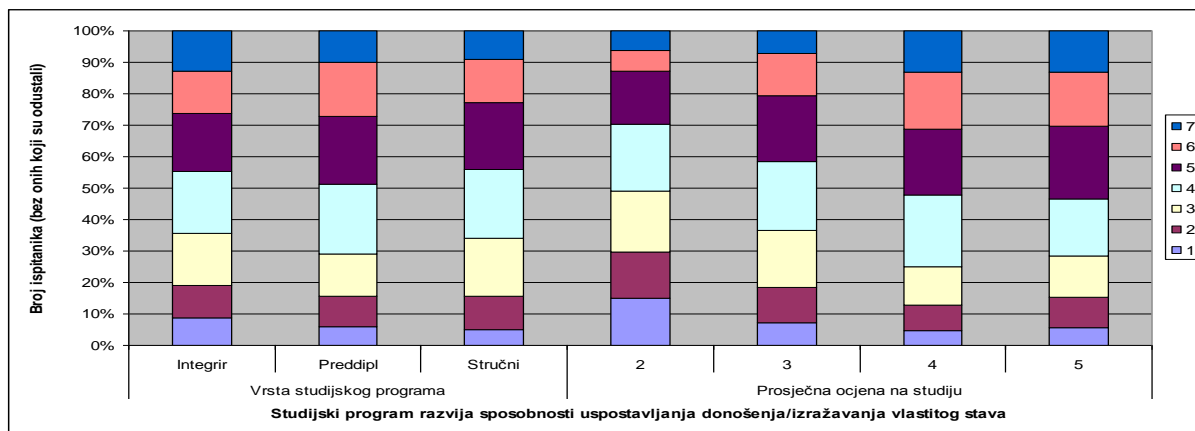
Nešto bolje, iako nedovoljno, ocijenjeno je poticanje timskog rada.

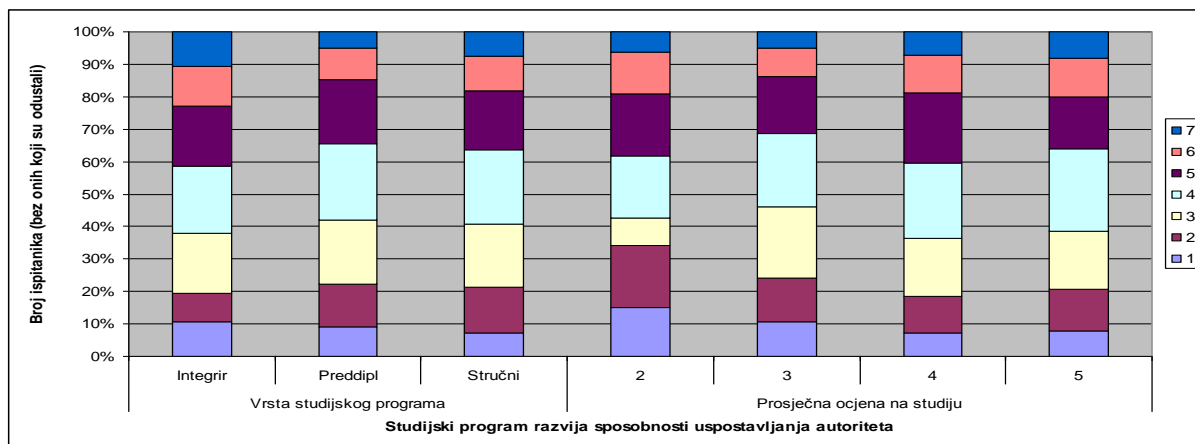
Nedovoljna pripremljenost studenata za buduća rukovodeća ili poduzetnička radna mjesta iskazuje se i u vrlo slabim ocjenama doprinosa studija sposobnosti pokretanja drugih osoba.

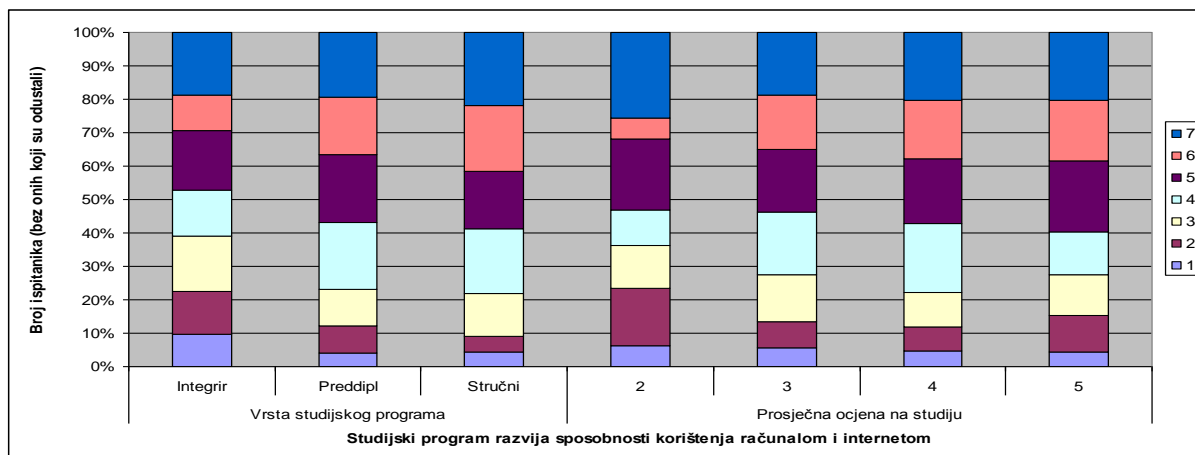
Vrlo slabima su ocijenjeni i doprinosi sposobnosti artikuliranja i iznošenja vlastitih stavova. To je u suprotnosti s očekivanjem da bi tercijarno obrazovanje trebalo obrazovati zaposlenike za poslove povećane samostalnosti i složenosti te rukovodeće poslove.

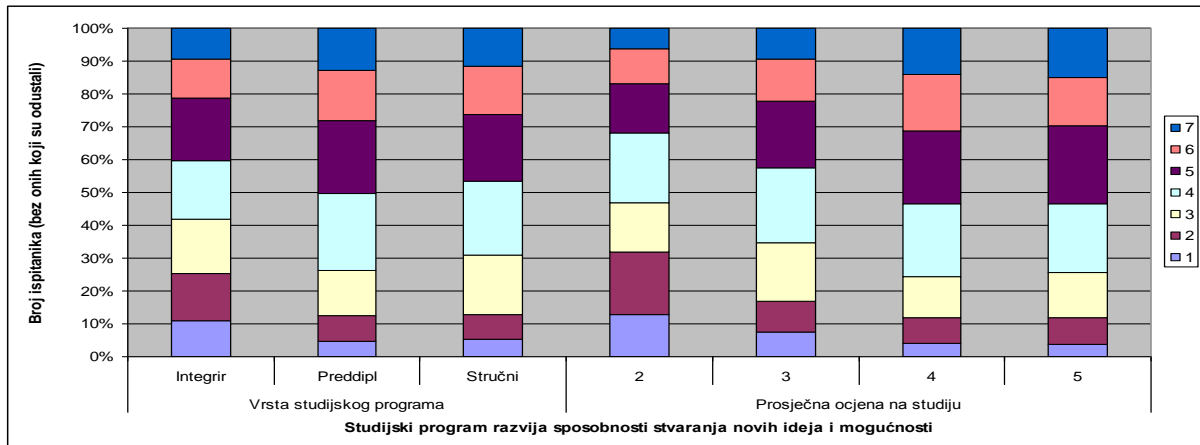
Na isti način vrlo nisko je ocijenjen doprinos studija sposobnosti uspostavljanja autoriteta koji je nužan za suvremenog stručnjaka i bez kojeg je nemoguće djelovati kao rukovodilac ili samostalni poduzetnik.

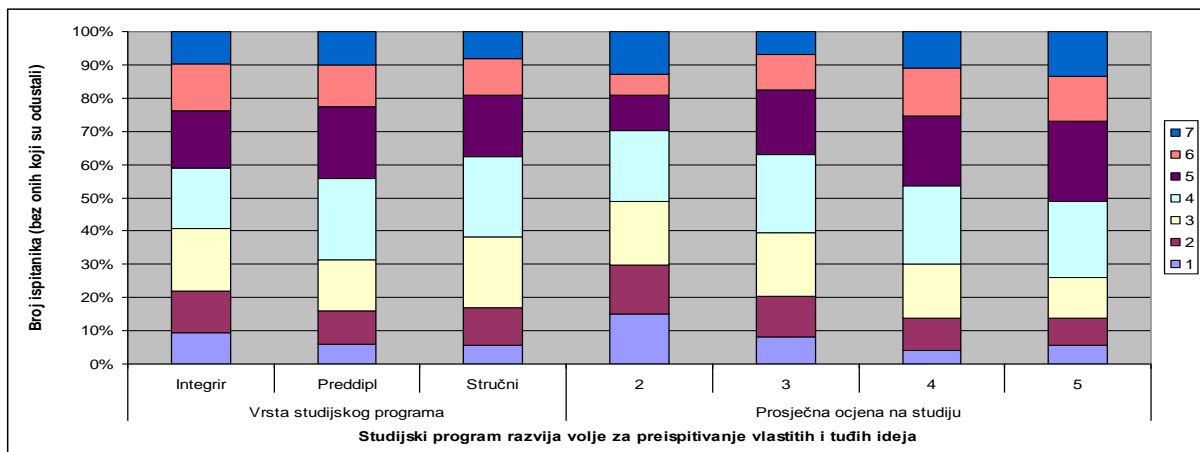
Ispitanici su složni i relativno zadovoljni doprinosom studija razvoju informatičkih vještina.

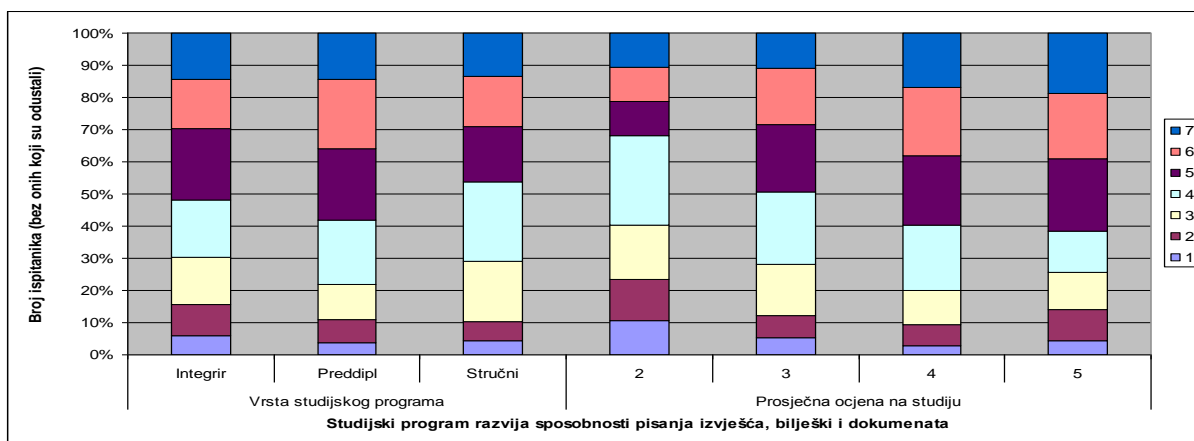
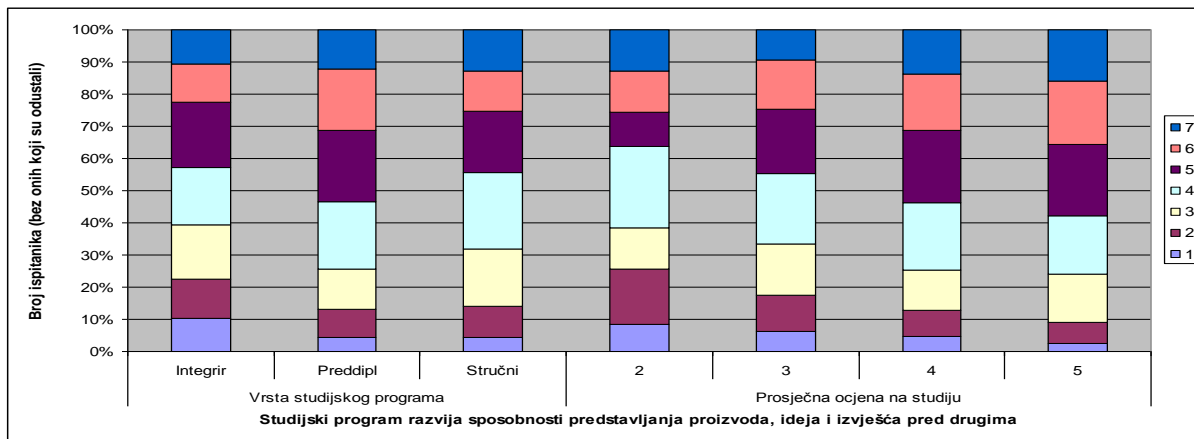
Ispitanici su složni u relativno niskoj ocjeni doprinosa programa razvoju sposobnosti stvaranja novih ideja i mogućnosti. To je moguće povezati i s ocjenama na ranijem setu pitanja u anketi u kojem je sudjelovanje u projektnim zadacima zanemareni način podučavanja, a koji bi u suvremenoj pripremi samostalnih kreativnih zaposlenika ekonomije znanja trebao biti ključan.

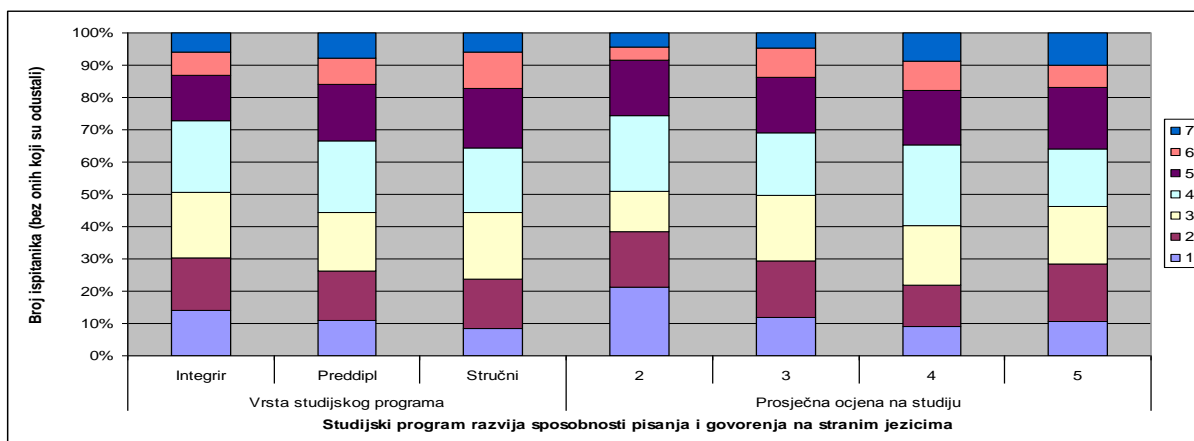
Studijski programi se, nažalost, baziraju prvenstveno na usvajanju zadanog seta znanja i vještina, a nedovoljno se potiču studenti da propituju vlastite i tuđe ideje, što bi trebalo biti ključni dio budućeg kreativnog zaposlenja povećane samostalnosti i odgovornosti.

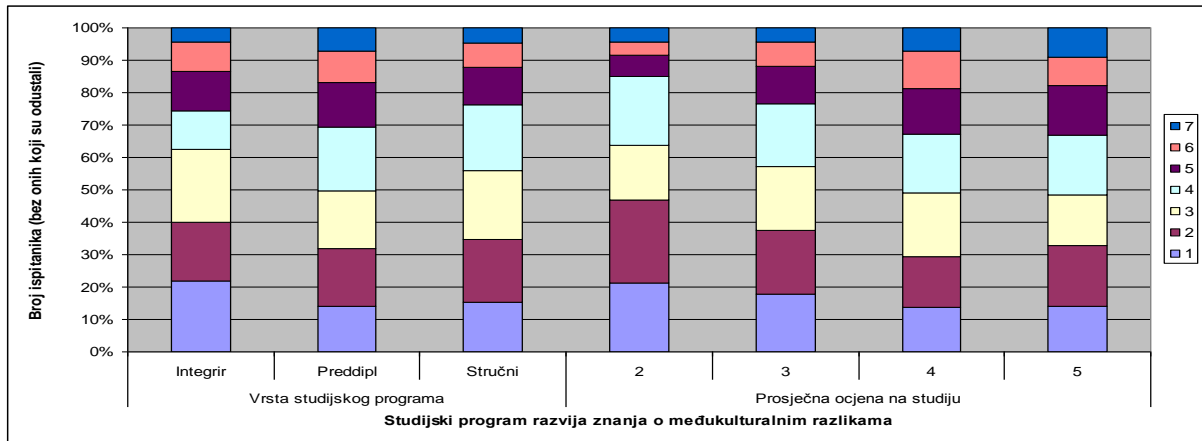
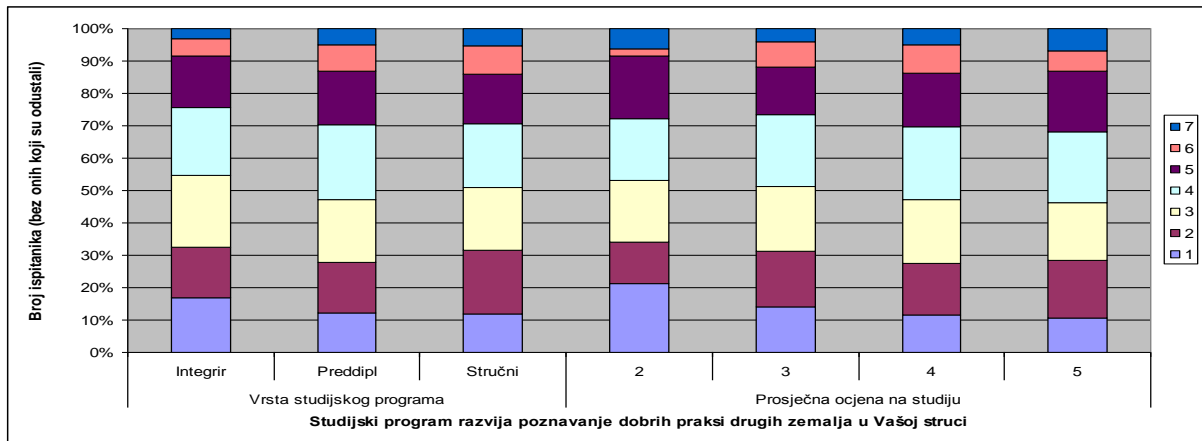
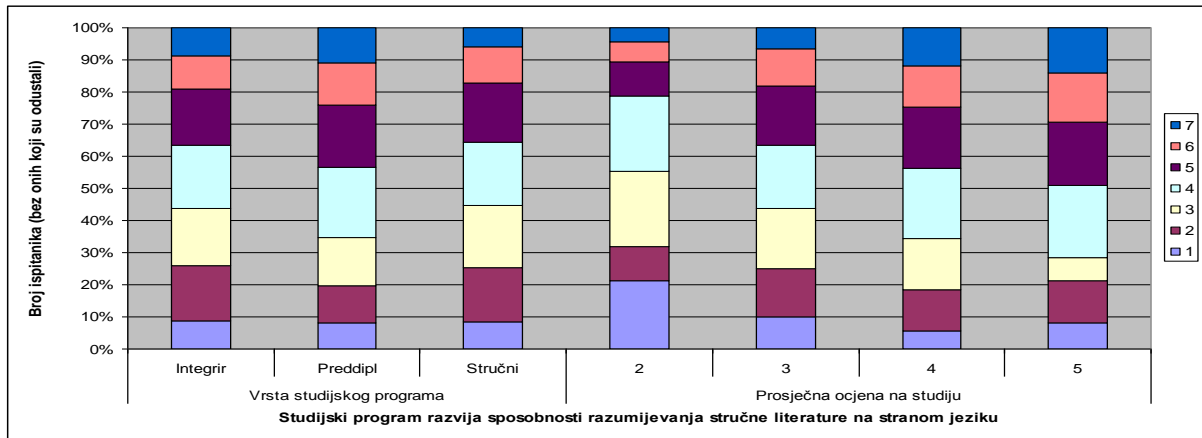

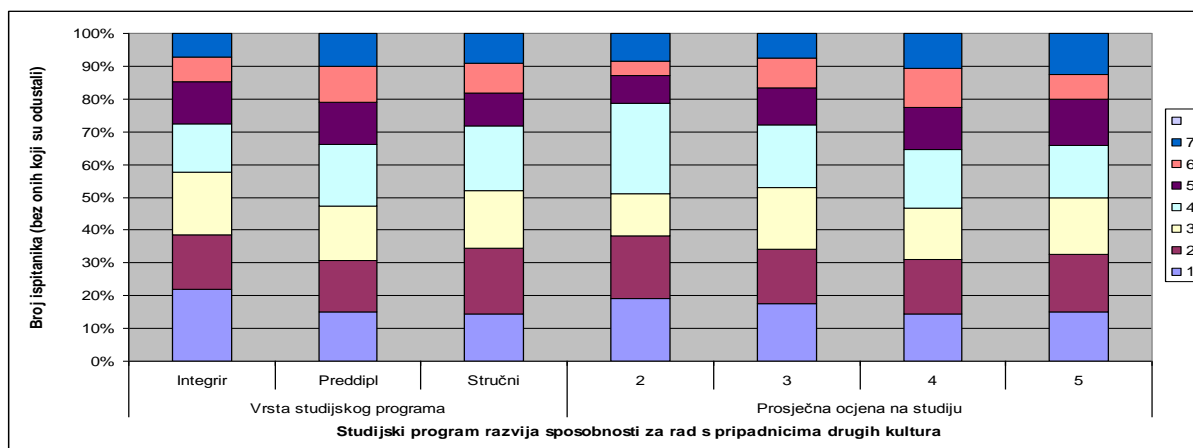
Nešto bolje, ali vjerojatno, također, nedovoljno, studijski programi razvijaju sposobnosti predavljanja proizvoda, ideja i izvješća drugima, kao i pisanje bilješki i izvještaja te izradu dokumenata. Suvremeni radnik mora, ne samo biti sposoban sve brže apsorbirati znanje, nego mora svoje stavove i svoje znanje moći kvalitetno prenositi drugima, kodificirati i formalizirati. Suvremeno tržišno gospodarstvo u kojem neopipljive karakteristike proizvoda predstavljaju sve veći dio vrijednosti u svim je strukama važno znati jasno artikulirati te vješto i razumljivo prezentirati misli i informacije.

Strani jezici i poznavanje stranih iskustava se u programima zanemaruju, iako bi današnji studenti trebali biti dio europskog i globalnog tržišta rada i gospodarstva.

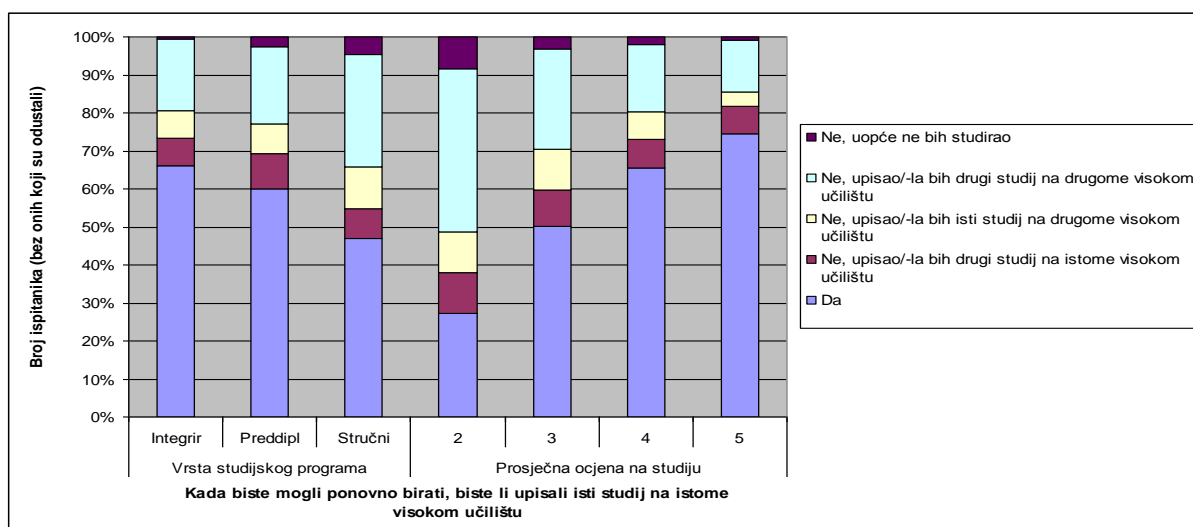
KVALITETA INFORMIRANOSTI PRIJE UPISA

Pravilan odabir studija jedan je od ključnih elemenata uspješnog studiranja i uspješne alokacije ljudskog kapitala u gospodarstvu i društvu na način da se ostvari najviša osobna i društvena korist. Koliko dobro su ispitanici bili unaprijed informirani, može se odrediti pitanjem u kojoj mjeri su očekivanja ostvarena ili su bila nerealna.

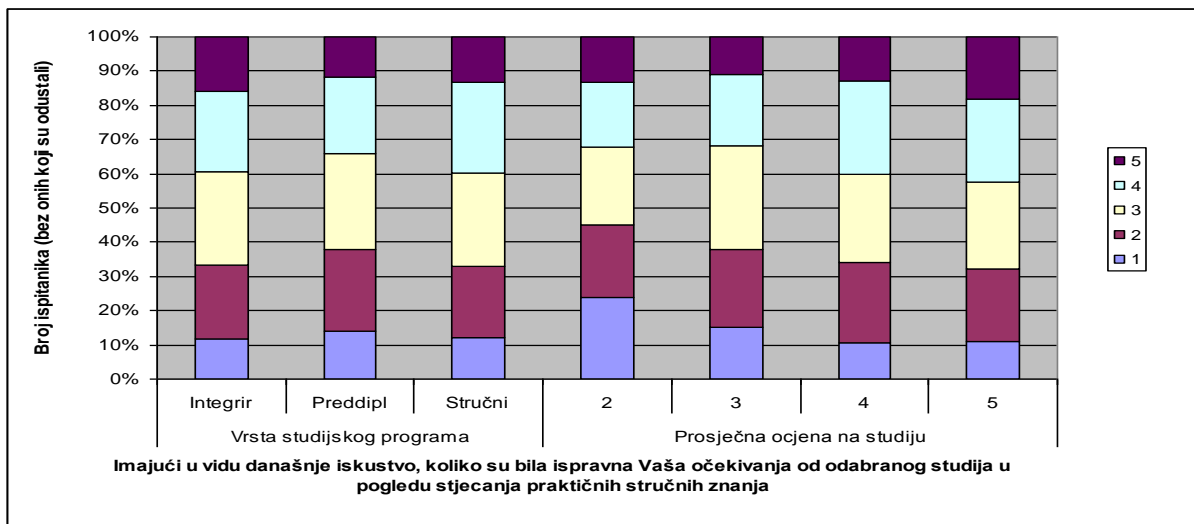
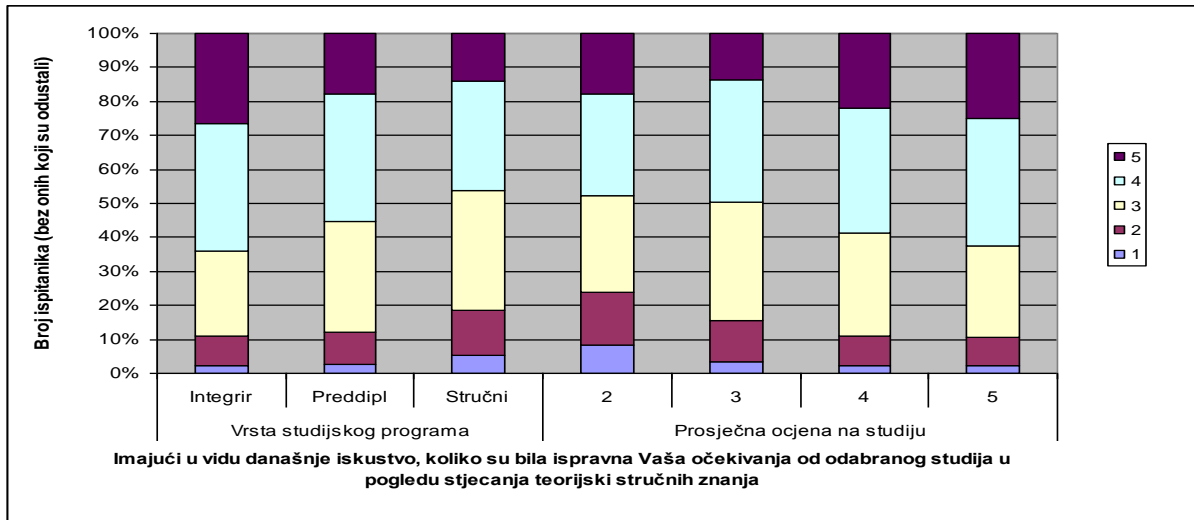
Ostvarena očekivanja na studiju

Načelno su studenti zadovoljni sa svojom institucijom i samo bi 8,6 % njih odabralo isti studij na nekoj drugoj instituciji. Međutim, zabrinjava što 31 % izjavljuje da bi studirali nešto drugo.

U tome se značajno razlikuju studenti različitih studija te je među stručnima udio onih koji bi ponovno upisali isti studij na istom učilištu ispod polovice, a trećina bi odabrala studirati nešto drugo. Razlike u zadovoljstvu odabirom se osobito vide vezano uz uspješnost na studiju, tako da bi ispod 30 % s lošim prosjekom ocjena ponovilo odabir studija, a čak polovica bi odabrala studirati nešto drugo. Vjerojatno je dio lošijeg uspjeha i vezan za nezadovoljstvo odabirom studija.

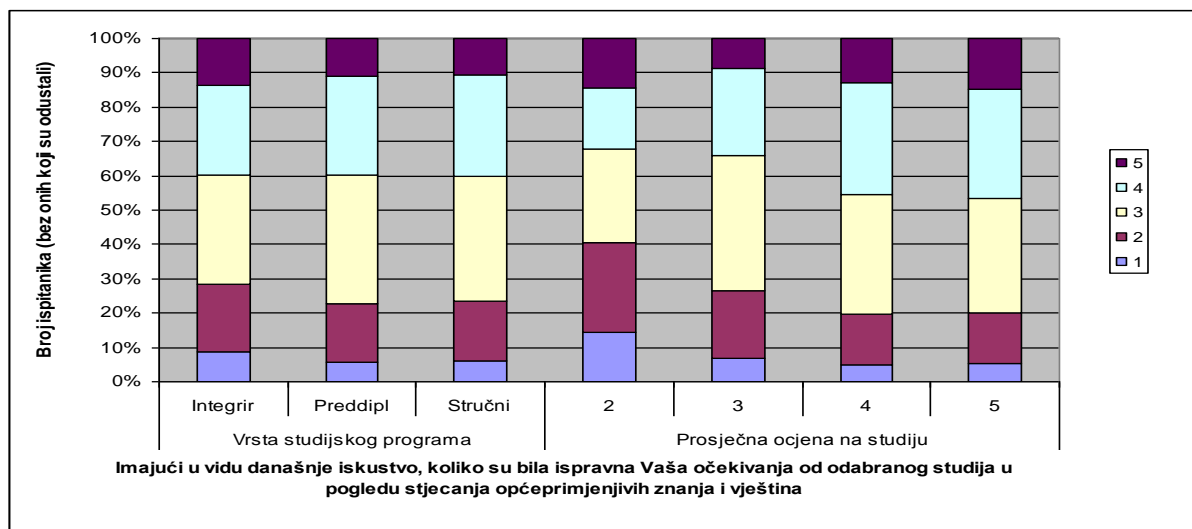

Imajući u vidu sadašnje iskustvo, ispitanici ocjenjuju da su u pogledu stjecanja teorijskih stručnih znanja očekivanja prilično dobro ispunjena, nešto su nezadovoljniji studenti stručnih studija, a pogotovo je veće razočaranje studenata s niskim prosječkom ocjena. Međutim, svi su studenti složni da su očekivali više praktičnih stručnih znanja i s tim je aspektom po svim promatranim grupama preko 30 % studenata razočarano.

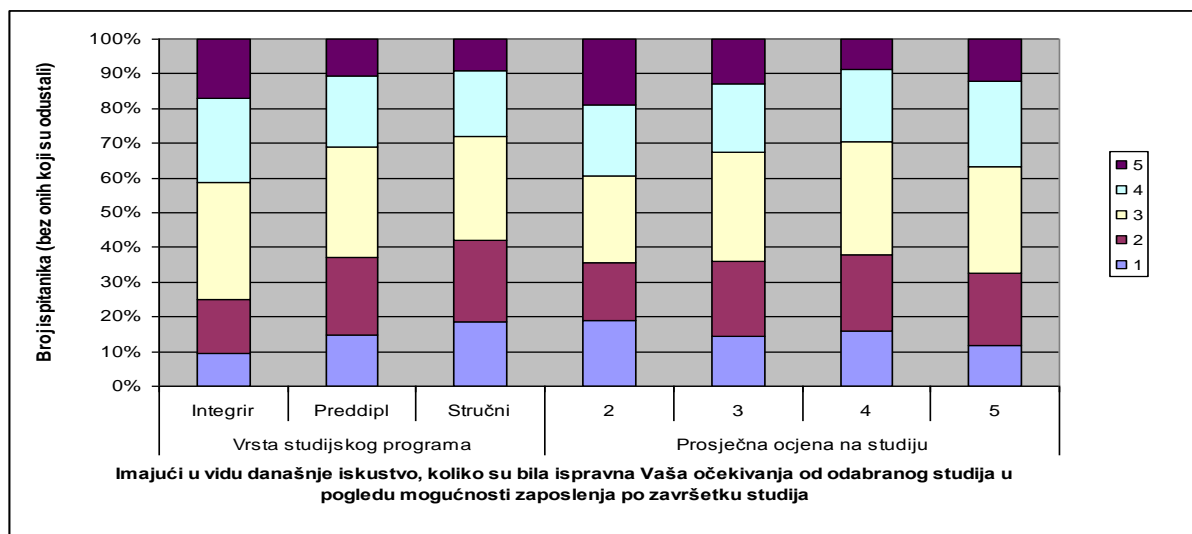

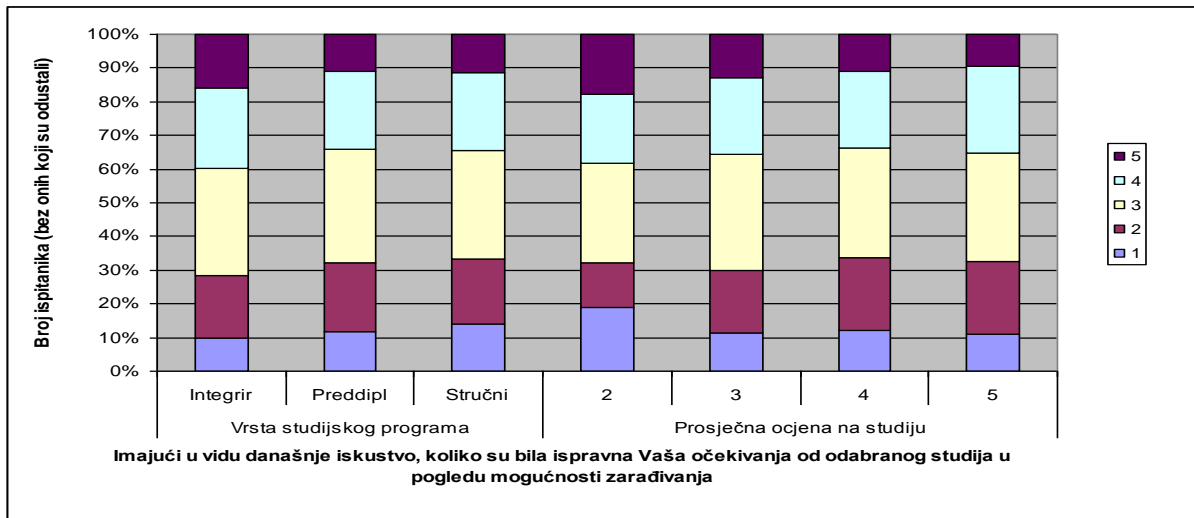
Očekivanja u vezi stjecanja opće primjenjivih znanja nešto su bolje ispunjena, možda i zato što su bila niska. Nešto značajnije je razočaranje studenata s niskim prosjekom, ali njihova očekivanja su očito po svim stavkama slabije ispunjena upravo vezano uz to što nisu bili dovoljno uspješni na studiju.

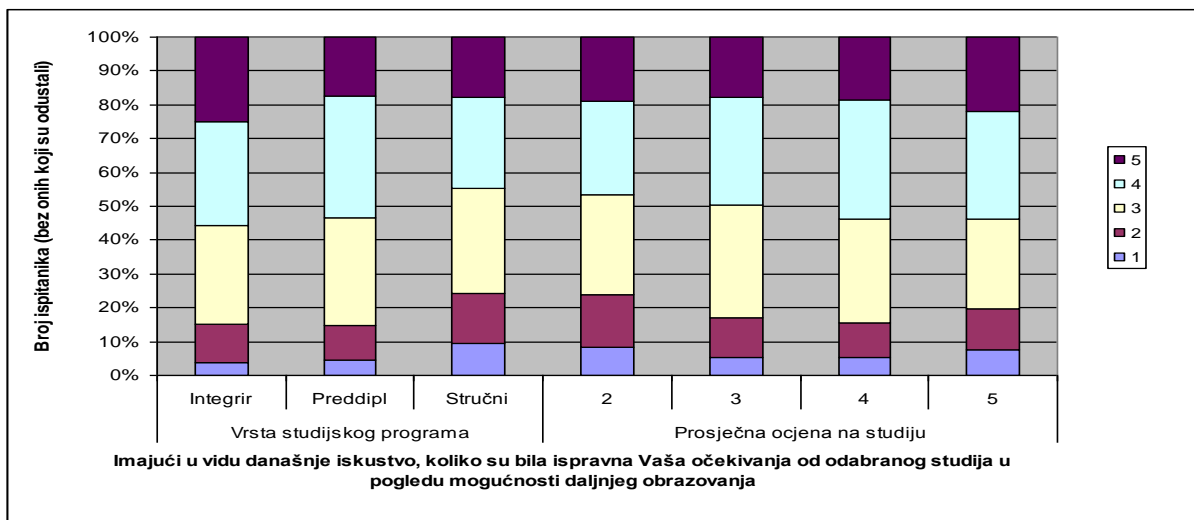
Studenti su generalno očekivali bolje šanse za zaposlenje, nego što ih sada realnije sagledavaju. Pri tome najviše su razočarani studenti stručnih studija.

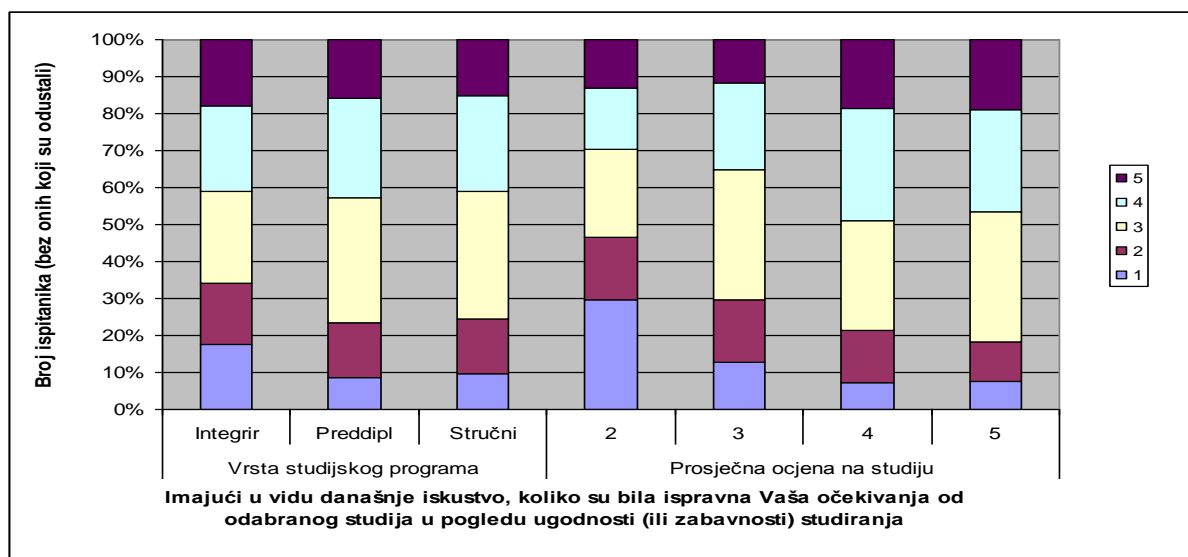
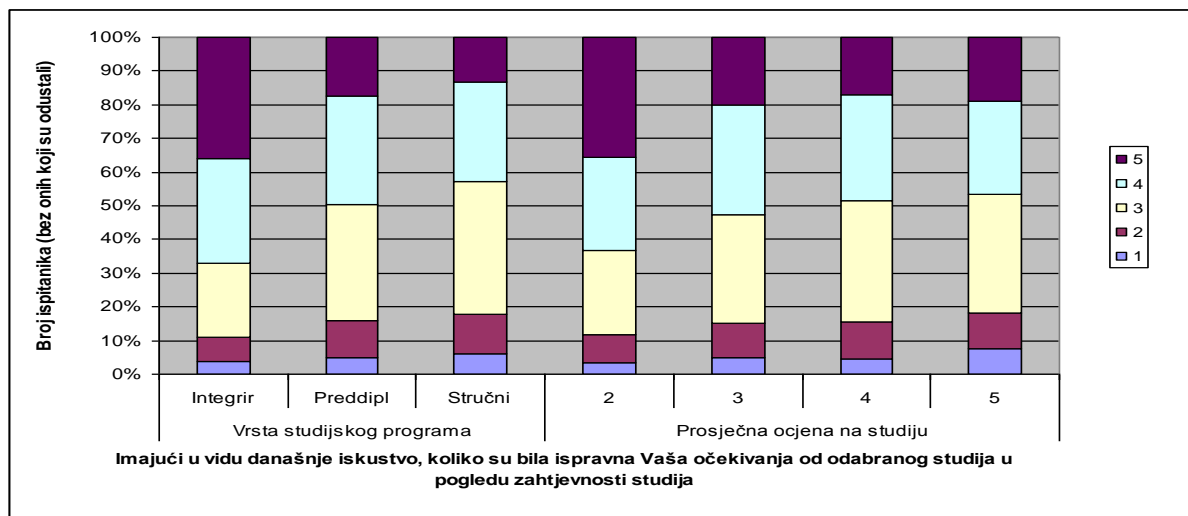
Precjenjivanje visine zarade koju mogu očekivati je u trenutku odabira studija uobičajena i podjednako je raspoređena među raznim skupinama ispitanika.

Mogućnosti daljnjeg nastavka obrazovanja nešto su realnije procjenjivane, uz blago naglašenije negativne rezultate studenata stručnog studija.

Što se tiče zahtjevnosti studija, očekivanja su bila prilično realna, jedino su studenti s lošijim prosjekom u nešto većem broju očekivali zabavnije razdoblje studiranja.

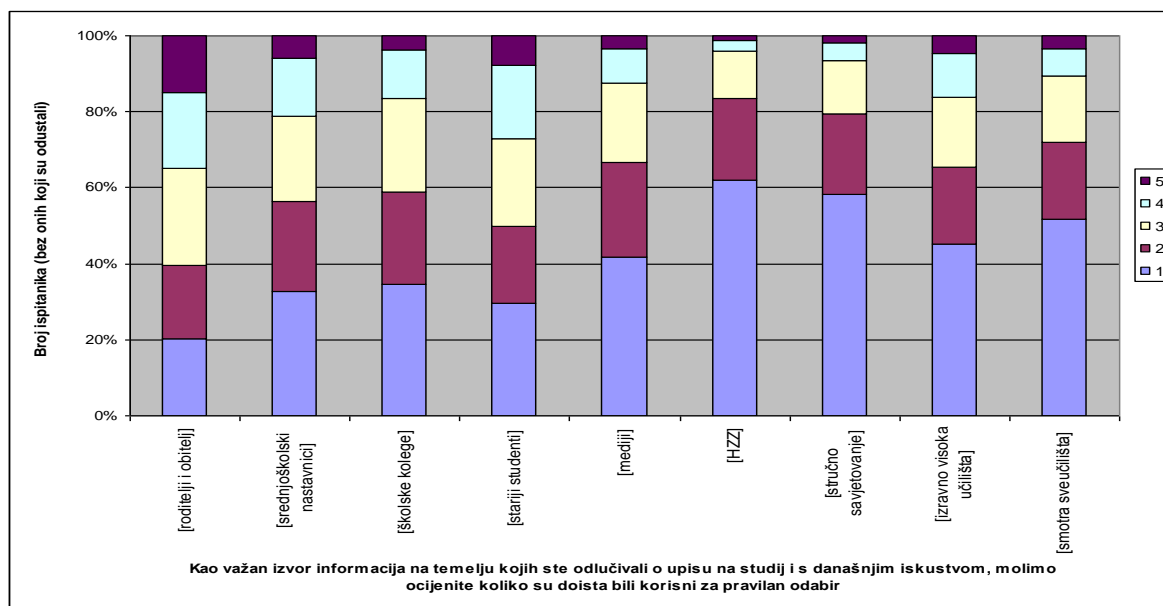

Ocjena izvora informacija

S vremenskim odmakom i iskustvom ispitanici mogu procijeniti koliko je stvarno koristan svaki izvor informacija na osnovu kojeg budući student može zasnivati odluke o odabiru studija.

Najpovoljniju ocjenu dobili su roditelji i obitelj, iako je distribucija i tog odgovora naglašenija u donjoj polovici. Srednjoškolski nastavnici i školski kolege su relativno loše ocijenjeni, ali mediji i sama visoka učilišta još i lošije. Sveučilišne smotre prema odgovorima izgledaju beskorisne. Stručno savjetovanje i HZZ su jako loše ocijenjeni, ali to ne znači nužno da su pružili lošu uslugu, nego je vjerojatnije da nisu niti konzultirani (nažalost, nije postavljeno pitanje koje bi to razjasnilo). Dakle, nezadovoljstvo izvorima informacija prilikom izbora studija, a pogotovo povezano sa značajnim postotkom onih koji su prema prethodnim pitanjima razočarani svojim odabirom, pokazuje da se nedovoljno pažnje pridaje tom ključnom trenutku

u odabiru smjera životne radne karijere te da bi se državne institucije i sama visoka učilišta trebali intenzivnije posvetiti tom problemu.

Nasuprot nezadovoljstvu s korisnošću izvora informacija koji su im stajali na raspolaganju, može iznenaditi stav da tri četvrtine studenata tvrdi da nisu imali nikakvu potrebu za stručnim savjetovanjem o profesionalnim interesima i mogućnostima. Među onima koji su izjavili da su imali potrebu za takvim savjetodavnim uslugama, čak 38 % se izjasnilo da je to bilo tijekom studija, a 30 % u završnom razredu srednje škole. Svi ispitanici koji su izjavili da su imali potrebu za savjetovanjem dali su odgovor i na pitanje koliko je bilo korisno ako su koristili te usluge. Iz toga se može izvući zaključak da su svima koji su bili zainteresirani doista usluge bile u određenoj mjeri i dostupne, ali dok je korisnost tog savjetovanja ocjenama 4 i 5 ocijenilo samo 21 %, ocjenom 1 je to učinilo čak 30 % ispitanika. Dakle, kao problem se ne javlja nedostupnost, nego neprilagođenost savjetodavnih usluga.

OČEKIVANJA OD POSLA

Ispitanici koji rade mogli su ocijeniti kojim svojstvima radnog mjesta pridaju najveći značaj i u kojoj mjeri su ta svojstva ispunjena na sadašnjem poslu. Kao najvažnija karakteristika se ističe mogućnost učenja novih stvari, a odmah iza nje mogućnost razvoja karijere. Uglavnom su sami poslovi nešto niže ocjenjeni od samih očekivanja, pri čemu je najveći nesrazmjer u zaradama i mogućnostima razvoja karijere.

Isto pitanje o tome koje su im karakteristike važne u budućem poslu je postavljeno i ostalim ispitanicima koji su podijeljeni u grupe prema vrstama studija, spolu i uspjehu na studiju.

Na isti način su odgovorili da im je najvažnija mogućnost učenja novih stvari, a zatim slijedi prilika za razvoj karijere. Jedino je kod ženskih ispitanika na drugo mjesto izbila mogućnost kombiniranja poslovnih i obiteljskih obveza. Ovisno o uspjehu studenata nema značajnijih razlika, jedino se kod interesa za autonomijom u radu malo ističu izvrsni studenti.

autonomija u radu	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	3 %	1 %	0 %	1 %
2	4 %	4 %	5 %	4 %	4 %	3 %	6 %	3 %	1 %
3	22 %	26 %	32 %	25 %	27 %	29 %	31 %	23 %	19 %
4	42 %	42 %	42 %	43 %	41 %	34 %	40 %	44 %	40 %
5	32 %	28 %	21 %	27 %	27 %	32 %	22 %	29 %	39 %

sigurnost posla	Integrir	Predipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	3 %	1 %	0 %	1 %
2	2 %	3 %	3 %	3 %	2 %	3 %	3 %	2 %	1 %
3	11 %	11 %	13 %	14 %	11 %	11 %	11 %	13 %	13 %
4	32 %	34 %	30 %	38 %	30 %	33 %	34 %	32 %	33 %
5	54 %	51 %	53 %	43 %	56 %	51 %	51 %	53 %	53 %

mogućnost učenja novih stvari	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
2	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	2 %	1 %	1 %
3	6 %	8 %	9 %	10 %	6 %	7 %	9 %	7 %	4 %
4	33 %	33 %	35 %	37 %	32 %	36 %	37 %	30 %	32 %
5	60 %	58 %	55 %	51 %	61 %	58 %	52 %	62 %	64 %

visoka zarada	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	3 %	1 %	1 %	2 %	1 %	5 %	1 %	1 %	3 %
2	6 %	5 %	4 %	5 %	4 %	4 %	3 %	7 %	4 %
3	26 %	26 %	24 %	23 %	27 %	20 %	22 %	28 %	33 %
4	39 %	40 %	43 %	39 %	41 %	45 %	41 %	41 %	36 %
5	25 %	29 %	27 %	31 %	27 %	26 %	33 %	24 %	24 %

novi izazovi	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	0 %	0 %
2	3 %	3 %	2 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %
3	15 %	16 %	16 %	15 %	16 %	26 %	16 %	16 %	11 %
4	43 %	43 %	43 %	42 %	43 %	37 %	42 %	43 %	45 %
5	38 %	38 %	38 %	38 %	38 %	34 %	38 %	38 %	41 %

dobre mogućnosti razvoja karijere	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	0 %	1 %	2 %	2 %	0 %	3 %	1 %	1 %	0 %
2	3 %	2 %	1 %	2 %	2 %	3 %	2 %	2 %	2 %
3	12 %	11 %	10 %	11 %	11 %	7 %	10 %	13 %	9 %
4	35 %	33 %	35 %	35 %	33 %	45 %	33 %	35 %	30 %
5	50 %	53 %	52 %	50 %	54 %	43 %	54 %	50 %	59 %

dovoljno vremena za slobodne aktivnosti	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %
2	5 %	4 %	2 %	5 %	3 %	3 %	4 %	3 %	3 %
3	17 %	15 %	18 %	18 %	15 %	16 %	18 %	14 %	17 %
4	34 %	34 %	39 %	34 %	35 %	34 %	32 %	38 %	34 %
5	44 %	47 %	39 %	42 %	46 %	46 %	45 %	44 %	46 %

socijalni status	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	3 %	3 %	2 %	5 %	2 %	7 %	3 %	2 %	3 %
2	9 %	8 %	6 %	8 %	8 %	7 %	6 %	10 %	8 %
3	24 %	31 %	27 %	28 %	29 %	29 %	28 %	29 %	32 %
4	35 %	35 %	43 %	35 %	38 %	29 %	37 %	37 %	38 %
5	29 %	23 %	22 %	24 %	24 %	29 %	26 %	21 %	19 %

mogućnost da se radi nešto korisno za društvo	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	2 %	1 %	2 %	2 %	1 %	3 %	2 %	1 %	1 %
2	3 %	4 %	4 %	7 %	3 %	9 %	5 %	3 %	4 %
3	14 %	17 %	16 %	17 %	16 %	24 %	17 %	15 %	15 %
4	25 %	35 %	36 %	35 %	33 %	24 %	36 %	33 %	31 %
5	57 %	42 %	42 %	39 %	47 %	41 %	40 %	48 %	50 %

dobre mogućnosti kombiniranja poslovnih i obiteljskih obaveza	Integrir	Preddipl	Stručni	M	Ž	Prosječna ocjena na studiju			
						2	3	4	5
1	1 %	1 %	1 %	2 %	1 %	4 %	1 %	1 %	1 %
2	4 %	3 %	3 %	4 %	3 %	8 %	2 %	3 %	4 %
3	18 %	13 %	15 %	18 %	13 %	13 %	14 %	15 %	12 %
4	27 %	30 %	31 %	34 %	28 %	28 %	31 %	28 %	32 %
5	51 %	52 %	50 %	43 %	56 %	47 %	51 %	52 %	52 %

DEMOGRAFSKI PODACI ISPITANIKA

S kime sada živite?	Odustali	Studiraju	Zavrs. i nisu nastav.
Sam/sama (uključujući samce roditelje) (1)	6 %	9 %	2 %
S partnerom/partnericom (2)	21 %	9 %	16 %
S roditeljima (3)	65 %	55 %	78 %
U studentskom domu (4)	2 %	13 %	2 %
S prijateljima (5)	6 %	13 %	1 %

ZAKLJUČAK

Anketno istraživanje provedeno je uspješno i dalo je vrijedne informacije za analizu, kao i testiralo metodologiju za buduće praćenje studenata u sklopu praćenja i vrednovanja visokoškolskog sustava.

Nalazi se mogu sistematizirati u nekoliko točaka koje se nalaze u nastavku teksta.

KRETANJE KROZ STUDIJ

- 1 % onih koji su stekli pravo na upis to pravo ne iskoristi zbog financijskih ograničenja, a među studentima koji su diplomirali, a nisu upisali diplomski studij, četvrtina odgovara da nisu imali sredstava za nastavak studija, ali namjeravaju nastaviti u budućnosti. Obje ove grupe upućuju na potrebu uspostave sustava stipendiranja ili studentskog kreditiranja.
- Najveći broj izvanrednih studenata koji ne kasne zaista radi ili ima druge obveze zbog kojih treba studirati pod posebnim uvjetima, a svega 30 % izvanrednih studenata koji ne kasne studira izvanredno zato što nije ispunilo uvjete za redovni studij. Međutim, taj se odnos bitno mijenja kod studenata koji kasne kod kojih se smanjuje udio onih koji stvarno rade na 28 %, a raste na 34 % udio onih koji nisu uspjeli upisati redovno. Izvanredne studije ne smije se gledati kao utočište za one koji ne uspijevaju održati redovni status, nego u poljima u kojima je to moguće treba stimulirati prilagođavanje nastave onima koji rade.
- Od onih koji su završili trogodišnji studij nakon kraja akademske godine, više od polovine kasnilo je samo s diplomskim radom. Čak četvrtina ispitanika odgovara da su u stvari odugovlačili jer im je odgovaralo zadržati studentski status. Velik udio onih koji kasne samo sa završnim radom indikator je da bi možda trebalo razmisliti postoji li mogućnost upisa na diplomsku razinu studija uz naknadno ispunjavanje te obveze (ukoliko se želi nastaviti s dosadašnjim pristupom da svi imaju pravo nastavljati, a ne samo najbolji) da se nepotrebno ne gubi cijela studijska godina samo zbog završetka rada i da se studenti ne dovijaju kako održati studentski status u mjesecima između

završetka studija i upisa u novu akademsku godinu. Neka visoka učilišta i imaju takvu politiku, iako je u ovom trenutku protivna propisima.

- Od onih koji nastavljaju studij u Hrvatskoj, samo 13 % mijenja visoko učilište. To je pokazatelj izuzetno male mobilnosti među visokim učilištima te dvostupanjski „bolonjski“ sustav zapravo uvelike funkcionira kao integrirani studij.
- Samo 10 % se na diplomskom studiju odlučilo za izvanredni studij i to stvarno zbog obveza jer među izvanrednima udio onih koji nisu uspjeli upisati redovno je svega 8 %. Gotovo svi nastavljaju sa studijem koji je srodan prethodnom, dok svega 4 % koristi priliku da na diplomskom promjeni osnovni smjer studiranja (to je, osim sa željama, naravno, pod utjecajem upisnih uvjeta pojedinih studija, što bi trebalo rješavati na institucijskoj razini).

KARAKTERISTIKE STUDIJA

- Među ispitanicima, ocjene uspješnosti na studiju su distribuirane prema očekivanjima. Na sveučilišnim integriranim i preddiplomskim studijima najbrojnija je ocjena vrlo dobar, dok je na stručnom najbrojnija dobar. Isto tako, studenti koji su završili gimnazije imaju viši prosjek od onih koji su završili strukovne škole, a uspjeh na maturi dobar je prediktor razlike u ocjenama na studiju.
- Ocjenjujući vlastiti studij, studenti općenito smatraju stručne studije manje zahtjevnim od sveučilišnih, a stavom da je njihov studij zahtjevan posebno se ističu studenti integriranih studija.
- Sloboda kreiranja studija kroz izborne predmete je manje izražena na stručnim i pogotovo na integriranim studijima u odnosu na preddiplomske sveučilišne studije.
- U skladu s očekivanjima, akademski ugled prema mišljenju studenata opada od integriranih prema stručnim studijima, ali suprotno nego što bi se moglo očekivati, stručni studiji se uopće ne izdvajaju po odgovorima u kojoj mjeri daju opća znanja umjesto vezanih za određeni posao ili koliko pripremaju za praksu.
- Iz navedenog može se prepoznati da binarni sustav obrazovanja nije zaživio na način da bi se radilo o jasnoj distinkciji između akademskog i stručnog obrazovanja, već su stručni studiji imitacija sveučilišnih s nižim akademskim ugledom i manjim zahtjevima.
- Naglasak na činjenicama i praktičnim znanjima na svim je studijima manji od naglasaka na teorijskim znanjima, pri čemu blaga prednost stručnih studija nije dovoljna da opravda njihov naziv.
- Polovica studija ima u studijski program integriranu stručnu praksu, ali njezino trajanje je vrlo kratko (prosječno svega nekoliko dana). U skladu s očekivanjima, viši postotak studenata koji su imali u programu stručnu praksu je na stručnim studijima, ali još uvijek trećina studenata na stručnim studijima nema takvu praksu.
- Ispitanici sa stručnih studija nešto su skromnije ocijenili kvalitetu poučavanja od ostalih, a lošije od ostalih ocijenili su i odnos administracije prema njima. Zabrinjavajuće je da je gotovo polovina studenata stručnog studija nezadovoljna odnosom administracije prema njima, ali i na drugim studijima preko trećine studenata su tim odnosom, također,

nezadovoljni. Odnos nastavnika prema studentima, nasuprot tome, na svim studijima je vrlo pozitivno ocijenjen.

- Osim izgleda za posao u Hrvatskoj, što se može pripisati gospodarskoj situaciji, a ne ocjeni studija, sve ocjene tendiraju gornjem djelu, dakle, studenti pozitivno ocjenjuju kvalitetu studijskih programa po pitanju pripremljenosti za posao i nastavak obrazovanja. Dapače, zadovoljni su upravo sa svojim odabranim studijem jer ga uglavnom ocjenjuju boljim od ostalih istovrsnih studija u Hrvatskoj.
- Jedan je od osnovnih ciljeva Bolonjskog procesa europska mobilnost studenata. Odgovori na pitanja pokazuju vrlo malu uključenost ispod 3 % i velike zapreke koje još uvijek stoje tom procesu na putu. Osobito je mali udio međunarodne mobilnosti kod studenata stručnih studija.
- Studenti ocjenjuju da su nastavnici neskloni tolerirati prepisivanje, međutim, i do 40 % studenata potvrđuje da se na njihovom studiju učestalo prepisuje.
- Čak 48 % studenata je ostvarilo radno iskustvo u vrijeme studija, a samo 37 % nije nikada radilo.
- Osim osnovnog studija, 2,5 % ispitanika je paralelno studiralo na drugom studiju, što nije zanemariv broj. Nažalost, čak 42 % je privremeno ili potpuno odustalo, što znači da je teško uskladiti obveze na oba studija. Zakonskim okvirom trebalo bi poduprijeti i stimulirati uspješne studente da mogu kombinirati paralelne oblike studiranja.

TRANZICIJA NA TRŽIŠTE RADA NAKON PREKIDA ILI ZAVRŠETKA STUDIJA

- Samo trećina onih koji su prekinuli studij radi.

USMJERENOST I SPREMNOST ZA TRŽIŠTE RADA

- Čak 41,5 % ispitanika tražilo je posao ili iščekivalo rezultate prijave za posao u vrijeme anketiranja.
- Ispitanici ocjenjuju da su stručno znanje i vještine bitno značajnije za dobivanje željenog posla, nego što je sam naziv studija i smjera koji studiraju. Vlastite osobine i sposobnosti te prethodno radno iskustvo, također, imaju veliki značaj. Nešto manje izraženo, ali, također, jasno naglašeno kao značajno su preporuke i prethodni kontakti s poslodavcem. Ti nalazi su u kontradikciji s ukupnim ponašanjem tijekom studija u kojem se većina dodatno ne obrazuje niti ciljano preuzima volonterske poslove i radnu praksu na kojoj bi stekla potrebna znanja, kontakte i reference. Dakle, ispitanici su svjesni važnosti tih elemenata, ali ih ne integriraju u svoju politiku studiranja i pripreme za tržište rada.
- Od ukupnog broja ispitanika u trenutku ispitivanja radilo je 22 %, ali svega 8,5 % u struci vezanoj uz studij. Značajne razlike postoje među ispitanicima koji studiraju osnovni studij – dok na integriranom studiju radi svega njih 10 %, na preddiplomskom studiju radi njih 22 %, a čak 32 % njih sa stručnog studija. Je li tim razlikama uzrok zahtjevnost studija koji je različito pogodan za rad uz studiranje ili u imovinskim

prilikama onih koji odabiru pojedine vrste studija, odnosno je li veći broj onih koji rade uzrok ili posljedica treba dodatno istražiti da bi se zauzelo o tome stav.

- Među onima koji su radili, manje od 7 % njih imali su neku samostalnu djelatnost, međutim, i među njima polovica je ovisila o samo jednom klijentu kao da rade za poslodavca. Taj bi udio samozaposlenih vjerojatno mogao biti veći da postoji odgovarajuća potpora studentskom poduzetništvu, odnosno poduzetničkoj edukaciji studenata.

KOMPETENCIJE ZAPOSLENIH I ZAHTJEVI POSLOVA

- Zaposleni u struci svojim su odgovorima potvrdili da u suvremenom gospodarstvu, osim usko stručnih znanja poslodavci zahtijevaju čitav niz dodatnih kompetencija za koje se tijekom formalnog obrazovanja i profesionalnog formiranja budući radnici moraju pripremiti. Svoje su kompetencije ispitanici visoko ocijenili i smatraju da ne zaostaju za potrebama tržišta rada, osim, eventualno, upravo u specifičnim znanjima struke.

PROCJENA KVALITETE STUDIJA – KOLIKO RAZVIJA KOMPETENCIJE

- Usprkos pozitivnom stavu o vlastitim kompetencijama, za većinu kompetencija smatraju da studij nedovoljno doprinosi njihovu razvoju.
- Među svim kompetencijama, upravo razvijanje stručnih znanja u svom polju i disciplini ima najviše ocjene. Negativno su ocijenjeni doprinosi studija razvijanju znanja u drugim poljima i disciplinama, analitičkom razmišljanju, brzom usvajanju znanja, sposobnosti učinkovitog pregovaranja. Ispod trećine su i pozitivne ocjene o tome razvija li studij otvorenost prema novim mogućnostima. Pokazatelj je to konzervativnog pristupa studiju u kojem se nedovoljno podržava istraživanje i pronalaženje novih puteva i mogućnosti. Nedovoljna pripremljenost studenata za buduća rukovodeća ili poduzetnička radna mjesta iskazuje se i u vrlo slabim ocjenama doprinosa studija sposobnosti pokretanja drugih osoba. Vrlo slabima su ocijenjeni i doprinosi sposobnosti artikuliranja i iznošenja vlastitih stavova. To je u suprotnosti s očekivanjem da bi tercijarno obrazovanje trebalo obrazovati zaposlenike za poslove povećane samostalnosti i složenosti te rukovodeće poslove. Ispitanici su složni u relativno niskoj ocjeni doprinosa programa razvoju sposobnosti stvaranja novih ideja i mogućnosti. To je moguće povezati i s ocjenama na ranijem setu pitanja u anketi u kojem je sudjelovanje u projektnim zadacima zanemareni način podučavanja, a koji bi u suvremenoj pripremi samostalnih kreativnih zaposlenika ekonomije znanja trebao biti ključan. Studijski programi se, nažalost, baziraju prvenstveno na usvajanju zadanog seta znanja i vještina, a nedovoljno se potiču studenti da propituju vlastite i tuđe ideje, što bi trebao biti ključni dio budućeg kreativnog zaposlenja povećane samostalnosti i odgovornosti.
- Strani jezici i poznavanje stranih iskustava se u programima zanemaruju, iako bi današnji studenti trebali biti dio europskog i globalnog tržišta rada i gospodarstva.

KVALITETA INFORMIRANOSTI PRIJE UPISA

- Pravilan odabir studija jedan je od ključnih elemenata uspješnog studiranja i uspješne alokacije ljudskog kapitala u gospodarstvu i društvu na način da se ostvari najviša osobna i društvena korist. Zabrinjavajuće je da čak 7 % studenata koji kasne sa studijem kažu da je to zato što su pogrešno odabrali studij, taj je razlog nešto naglašeniji kod stručnih, nego kod sveučilišnih studenata. Među onima koji su odustali od studija broj onih koji su shvatili da su upisali pogrešan studij iznosi gotovo 35 %.
- Načelno su studenti zadovoljni sa svojom institucijom i samo bi 8,6 % njih odabralo isti studij na nekoj drugoj instituciji. Međutim, zabrinjava što 31 % izjavljuje da bi studirali nešto drugo. Među stručnima, udio onih koji bi ponovno upisali isti studij na istom učilištu je ispod polovice.
- Svi su studenti složni da su očekivali više praktičnih stručnih znanja i s tim je aspektom po svim promatranim grupama preko 30 % studenata razočarano.
- Što se tiče zahtjevnosti studija, očekivanja su bila prilično realna, jedino su studenti s lošijim prosjekom u nešto većem broju očekivali zabavnije razdoblje studiranja.
- Ispitanici ocjenjuju da su pri izboru najkorisniji izvor informacija roditelji i obitelj. Srednjoškolski nastavnici i školski kolege su relativno loše ocjenjeni, ali mediji i sama visoka učilišta još i lošije. Sveučilišne smotre prema odgovorima izgledaju beskorisne.
- Nezadovoljstvo izvorima informacija prilikom izbora studija, a pogotovu povezano sa značajnim postotkom onih koji su prema prethodnim pitanjima razočarani svojim odabirom pokazuje da se nedovoljno pažnje pridaje tom ključnom trenutku u odabiru smjera životne radne karijere te da bi se državne institucije i sama visoka učilišta trebali intenzivnije posvetiti tome problemu.

OČEKIVANJA OD POSLA

- Kao najvažnija karakteristika koja se očekuje od posla nije novac, nego se ističe mogućnost učenja novih stvari, a odmah iza nje mogućnost razvoja karijere. Jedino je kod ženskih ispitanika na drugo mjesto izbila mogućnost kombiniranja poslovnih i obiteljskih obveza.

Prilog 1. Pregled strukture uzorka i osnovnog skupa

Polje

	Svi	% Svi	Dovršeni	% Dovršeni
Arheolog	61	,3	8	,4
Arhitekt	165	,7	31	1,4
Biologij	100	,4	13	,6
Biotehno	52	,2	13	,6
Brodogra	74	,3	5	,2
Dentalna	150	,7	15	,7
Drvena te	76	,3	6	,3
Edukacij	87	,4	14	,6
Ekonomij	5104	22,7	401	18,1
Elektrot	1387	6,2	120	5,4
Etnologij	57	,3	7	,3
Farmacij	198	,9	33	1,5
Filmska	40	,2	5	,2
Filologi	831	3,7	110	5,0
Filozofi	109	,5	14	,6
Fizika	156	,7	25	1,1
Geodezij	87	,4	8	,4
Geologij	26	,1	3	,1
Geoznano	62	,3	11	,5
Glazbena	111	,5	12	,5
Građevin	713	3,2	45	2,0
Grafička	202	,9	28	1,3
Informac	858	3,8	107	4,8
Interdis	625	2,8	75	3,4
Javno zd	148	,7	19	,9
Kazališn	44	,2	3	,1
Kemija	132	,6	19	,9
Kemijsko	166	,7	13	,6
Kineziol	262	1,2	24	1,1
Kliničke	869	3,9	110	5,0
Kroatolo	18	,1	3	,1
Likovne	121	,5	17	,8
Logopedi	37	,2	6	,3
Matemati	442	2,0	55	2,5
Metalurg	25	,1	1	,0
Pedagogi	1133	5,0	156	7,1
Plesna u	1	,0	0	,0
Politolo	156	,7	21	,9
Poljopri	790	3,5	69	3,1
Povijest	153	,7	17	,8
Pravo	2049	9,1	162	7,3
Prehramb	246	1,1	19	,9
Primijen	146	,6	15	,7
Psiholog	210	,9	33	1,5
Računars	526	2,3	46	2,1
Rudarstv	105	,5	7	,3
Sigurnos	3	,0	1	,0
Socijaln	141	,6	14	,6
Sociolog	82	,4	10	,5
Strojars	780	3,5	54	2,4
Sumarstv	148	,7	13	,6
Tehnolog	1031	4,6	79	3,6
Tekstiln	135	,6	14	,6
Temeljne	691	3,1	60	2,7
Teologij	214	1,0	25	1,1
Veterina	103	,5	10	,5
Znanost	30	,1	2	,1
Zrakoplo	28	,1	5	,2
Total	22496	100,0	2211	100,0

Vrsta studijskog programa

	Svi	% Svi	Dovršeni	% Dovršeni
Integrir	3314	14,7	336	15,2
Preddipl	13251	58,9	1373	62,1
Stručni	5931	26,4	502	22,7
Total	22496	100,0	2211	100,0

Gimnazija

	Svi	% Svi	Dovršeni	% Dovršeni
DA	8376	37,2	886	40,1
NE	14120	62,8	1325	59,9
Total	22496	100,0	2211	100,0

Spol

	Svi	% Svi	Dovršeni	% Dovršeni
M	9402	41,8	723	32,7
Ž	13094	58,2	1488	67,3
Total	22496	100,0	2211	100,0

Grupirana prosječna ocjena mature

	Svi	% Svi	Dovršeni	% Dovršeni
2	748	3,3	52	2,4
3	8514	37,8	678	30,7
4	10282	45,7	1029	46,5
5	2952	13,1	452	20,4
Total	22496	100,0	2211	100,0

Grupirana prosječna ocjena škole

	Svi	% Svi	Dovršeni	% Dovršeni
2	92	,4	8	,4
3	6180	27,5	425	19,2
4	11718	52,1	1174	53,1
5	4506	20,0	604	27,3
Total	22496	100,0	2211	100,0